Nº. 43. Donderdag 24 October 1912. 12de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje	f 2.—
Bij contract reductie.	

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

Inhoud van dit nummer.

Het Voorloopig Verslag over de Koloniale Begrooting.

't Is uit met den goeden tijd, waarin over de koloniale politiek eigenlijk allen 't eens waren en alleen verschil over 't tempo bestond. Het was de glorie van 't tijdperk, waarin de ministers Idenburg en Fock op 't Plein en de gouverneurs-generaal Rooseboom en Van Heutsz in Buitenzorg zetelden en de 2de Kamer geen besliste meerderheid van rechts of links had, en toch was 't geen tijdperk van berustend neerzitten, maar juist een van krachtig, eendrachtig doortasten. Wie 't V. V. op de begrooting voor 1913 doorloopt, wordt herhaaldelijk getroffen door een weer tegenover elkander ingaan van richtingen, èn bij een paar punten: onderwijs en godsdienst, is de scheidingslijn tusschen links en rechts weer scherp geteekend.

Links verwijt rechts een te ruim gebruik te maken van de omstandigheid, dat èn op 't Plein èn in Buitenzorg een bewindsman van die richting de teugels in handen heeft, gesteund door een sterke meerderheid in de Volksvertegenwoordiging. Van vrijzinnige zijde wordt stelling genomen tegen 't toenemend bevoorrechten der bijzondere school; tegen een zóó sterk propagandeeren van de christelijke godsdienstopvattingen, dat dit de mohamedanen tot verzet prikkelt; tegen 't uitvaardigen van circulaires, die den mahomedaan en hindoe in ons bestuur een vijand van hun geloof en hun adat doen zien, en die tevens aan de Europeesche samenleving de antithese opdringen.

Wordt de bewijskracht van het voor deze opvatting bijgebrachte feitenmateriëel door sommigen gewraakt, stellig is er bijzondere aandacht aan te wijden an 't sterk herlevend panislamisme. Wij herinneren in dit verband aan hetgeen in de rubriek Van Vr. Koloniën, d.d. 17 dezer, in ons weekblad geschreven werd „ons land is de taak opgelegd, bij de Insulindiërs **de overtuiging te vestigen,** *dat onder Nederlands vlag geen plaats is voor vijandschap van de volgelingen van den bijbel ten opzichte van die van den koran.*

Ik zal wat de andere onderwerpen betreft, die in 't V. V. tot strijdpunten gemaakt zijn, niet weergeven in hoever ik ook daarin den terugkeer van de politieke tegenstellingen meen te zien, misschien zal de lezer ze ondanks mijn bedoeling ook opmerken, maar ik bereid er hem op voor, ze bij de openbare behandeling in de Volksvertegenwoordiging vermoedelijk duidelijker te hooren uitspreken dan 't V. V., als weerklank van 't afdeelingsonderzoek, gedaan heeft.

Naast erkenning van hetgeen voor de geestelijke ontwikkeling van de bevolking, speciaal voor het onderwijs is gedaan, wordt toch leedwezen uitgedrukt over de besnoeiing van 't plan-Fock voor de vermeerdering der inl. 2e kl. scholen en het niet voldoende tot haar recht komen van de destijds met voortvarendheid naar den voorgrond gebrachte ethische politiek. Een tiental jaren geleden werd een uitgebreid onderzoek bevolen naar de oorzaken van den minderen welvaart der bevolking. Het is zóó uitgebreid opgezet, dat de lijvige rapporten nog aan 't binnenkomen zijn. Intusschen hebben landbouw en nijverheid „een tijdperk van ongekenden bloei" bereikt, wordt de financiëele toestand van Indië algemeen gunstig geoordeeld en zou 't onderzoek dus thans zeker niet opgedragen zijn, maar wie de rapporten leest wordt getroffen door zooveel misstanden, door zulke wanverhoudingen, voortbestaande onafhankelijk van goede en slechte oogsten, door dergelijke achterlijkheid, die niet verdwijnt met wat gunstiger tijden, en, met en bij dit alles, door een zoodanige afhankelijkheid, wat levensvoorwaarden en gezondheid aangaat, van toevallige moesoninvloeden, dat hij niet betreuren zal, dat 't onderzoek gehouden en 't resultaat gepubliceerd is. Het zal, naar wij hopen, nooit een verwijt aan de sterke rechtsche meerderheid mogen worden, dat zij in rijke jaren minder gedaan zou hebben om de bevolking krachtiger te maken in kunnen en kennen, dan de zwakke linksche meerderheid durfde voor te stellen en aan te vatten in een tijd, die financiëel oneindig minder gunstig was.

Tijdens de samenwerking Fock-Van Heutsz werd de ijver geprezen om te breken met de terughoudendheid der regeering bij de voorlichting van het publiek aangaande zaken, waarvoor geheimhouding niet noodig is, of waarvoor langzaamheid 't verspreiden van verkeerde berichten in de hand werkt, danwel noodeloos ontstemming wekt. De meening schijnt wortel te vatten, dat ten deze een minder vrijzinnige opvatting terugkeert. Berichten omtrent de pest op Java, omtrent een conflict tusschen de Portugeesche en Nederlandsche troepen op Timor kwamen 't eerst in de buitenlandsche pers voor, evenals vroeger de moeilijkheden, waarom de Chineesche gezant Den Haag verlaten had. In ditzelfde verband van te groote terughoudendheid zouden andere opmerkingen van 't V. V. gereleveerd kunnen worden, als 't zeer laat overseinen naar Indië van de hier te lande ontvangen kennisgave der uitroeping van de Chineesche republiek, een talmen, dat wellicht meegewerkt heeft tot het uitbarsten van de opstootjes in Java, en als de verwijzing naar een stuk in de N. R. Ct. van 13 September jl., over troebelen in Oost-Borneo, die reeds eerder bekend hadden kunnen zijn.

In overeenstemming met het slot mijner beschouwingen over de begrooting in 't K o l. W k b l. van 3 Oct., vraagt 't V. V. waardeering voor 't vele belangrijks door den tegenwoordigen minister van Indië voorgesteld en reeds volbracht, maar spreekt het evenzoo bedenking uit tegen 't onvoldoend doelbewuste of doelbekende der gevolgde politiek. Gevraagd wordt een n a u w k e u r i g e bepaling van de uitgaven, welke als buitengewoon mogen worden aangemerkt; wat de beteekenis is van de twee verklaringen van den gouverneur-generaal omtrent een e i g e n v e r t e g e n w o o r d i g i n g in Indië en den i n p e t t o g e h o u d e n m a a t r e g e l van verstrekkend gevolg, die belangrijke uitgaven zal vorderen; volgens w e l k s t e l s e l de regeering op b e p e r k i n g v a n o p i u m denkt aan te sturen. Wat over de Chineezen-kwestie en de gouvernements-pandhuisdienst (onderafd. 43) wordt aangevoerd komt eigenlijk neer op de vraag: welk stelsel? Voor de inl. rechterl. ambtenaren, de commerciëele boekhouding, de spoorwegaanleg op Sumatra luidt 't: waarheen? Voor de geheele begrooting is de wensch weergegeven in deze woorden: „dat de bestuurspolitiek een „plan d'ensemble" volge en niet naar gelang van indrukken van het oogenblik, nu eens 't eene, dan weder 't andere onderwerp aanvatte" (blz. 4).

Er zijn nog andere karaktertrekken, waarvoor, zonder kleineering overigens van de goede strekking van vele voorstellen, voorbeelden worden bijgebracht. Het pleiten met v o l d o n g e n f e i t e n (blz. 3, 17, 16). Het achterwege blijven van in het vooruitzicht gestelde maatregelen, voorbeelden: wettelijke regeling der coöperatie, beperking van den duur der preventieve hechtenis, herziening wet op de Mil. Willemsorde (men leze 't nieuwe werk van generaal Sabron en de beschouwing daarover in de October-afl. v. d. Indischen Gids), invoering commerciëele boekhouding bij post-, telegraaf- en telefoondienst, regeling positie inlandsche christenen. Het wekken van teleurstelling door onvoldoende voorlichting van uitgezonden ambtenaren, aan vroeger uitgesproken klachten van onderwijzers, ingenieurs, geneesheeren (in verband met de pestbestrijding), worden nu die van de klerken bij de telegrafie toegevoegd.

Behalve de gedachtenwisseling, waarin 't V. V. rechtstreeks ingaat op 't ontwerp der begrooting, geeft 't ook beschouwingen en vragen, waarvan enkele hier aanleiding geven tot een korte kanteekening.

Er gaan nog stemmen op tegen afschaffing van

't opiumgebruik, omdat de inkomsten daaruit getrokken moeilijk gemist kunnen worden; erkennende dat g e h e e l e afschaffing tot de vrome wenschen zal blijven behooren, zou de vraag toch gebillijkt zijn of die woordvoerders ook niets voelen voor de klacht over toenemend misbruik van sterken drank door inlanders? Een nieuwe bron van inkomsten! — In de beschouwingen betreffende de Chineezenkwestie denkt men zich de Nederlandsch-Indische afstammelingen van gemengd Chineesch-inlandsch bloed te veel als zonen van 't Hemelsche rijk. — Bij 't bespreken der Atjeh-toestanden ware aandacht te geven aan de voorziening in de vervanging van generaal Swart. De ondervinding geeft aan hoe moeilijk 't is iemand aan te wijzen, geschikt voor 't moeilijke gouverneursambt. Tijdig moet voor een opvolger, ja eigenlijk voor een keuze uit meerderen gezorgd worden. — Bij de beoordeeling van 't concubinaat in de kazerne zij men alle gevolgen indachtig van de verbanning der vrouw, ook die welke nog erger kunnen zijn dan clandestiene prostitutie. — Waar op te kort aan Europeesche vrijwilligers voor leger en vloot geduid wordt, blijve men dit indachtig als de voorstellen der defensiecommissie op veel personeel mochten rekenen. — Men dringe op 't schenken van klaren wijn aan, bij de gestelde vraag betreffende de overplaatsing van den kapitein De Fremery, in verband met zijn opvatting van 't redacteurschap van 't Indisch Mil. Tijdschrift. — De verhouding van Portugal en Nederland op Timor heeft verhoogde actualiteit gekregen, door de berichten der jongste mail, zie de Nederl. bladen van 22 October.

Eindelijk mag de vermelding niet achterwege blijven van de opmerkzaamheid door verschillende leden gegeven aan de uitingen in de pers, al treft daarbij een beperking in bronnen, die eenige afbreuk kan doen aan de verruiming van blik, die de niet-deskundige kamerleden blijkbaar op die wijze zoeken.

G. N.

Neutraliteit van Nederland.

De neutraliteits-verklaring van Nederland gedurende den oorlog op den Balkan is in de Staatscourant afgekondigd. De Indische regeering zal gelijke onzijdigverklaring voor de koloniën openbaar maken.

Tentoonstelling „De vrouw 1813-1913".

De volgende circulaire, die dezer dagen in Oost- en West-Indië verspreid is, geven wij hier een plaats, om ook onder de lezers van H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d belangstelling voor het plan te wekken:

„Er heeft zich hier in Nederland een comité gevormd, dat zich ten doel stelt op de a.s. Tentoonstelling „De Vrouw 1813—1913", ook van de vrouw in de Koloniën, zoowel de Europeesche als de Inlandsche, een beeld te geven.

Daartoe roept het de hulp der zusters in de Koloniën in; zonder hare medewerking kunnen wij niets, ja, 't welslagen der Koloniale Afdeeling ligt bijna geheel in hare hand.

Hier zullen wij organiseeren, schikken, de plaats bereiden; uit Oost- en West-Indië moeten wij de inzendingen vragen.

Mogen wij nu door middel van deze circulaire beginnen onze aanvragen vasten vorm te geven?

Wij wenschen de vrouw in de Koloniën te laten zien op elk gebied, waarop ze zich beweegt en iets praesteert, en wel aanschouwelijk nl. door:

1e. **poppen** in verschillende kleederdrachten, die wij in groepen hopen te schikken, zooveel mogelijk in eigen omgeving en met eigen achtergrond;

2e. door kleine poppetjes in **modellen** van: ziekenhuizen, zendingshuizen, scholen, in ambtenaars-, officiers- en planterswoning, op kantoren en in winkels, als geestelijke zuster en oprichtster van militaire tehuizen, in de culture's en de industrie, in huis, aan de werkplaats en op de sawah's, in paleis en kamponghuis, kortom overal en te allen tijde.

De poppen, die groepen zullen vormen, wenschten we alle van dezelfde grootte, ongeveer 50 cM. hoog en liefst aan den een of anderen arbeid bezig, om een indruk te geven van de kleurige, vroolijke volksmenigte der werkende vrouwen.

Wij verzoeken aan alle belangstellenden in de Koloniën, indien zij poppen, ieder eenige in de dracht van eigen gewest, willen laten kleeden, rekening te houden met deze maat.

Ook de weergave van contrasten tusschen toestanden van vroeger en nu zijn ons zeer welkom, evenals de voorstellingen der Europeesche vrouw in haar vroegere, van een eeuw geleden, kleedij en omgeving, en die van thans.

Wij hopen en vertrouwen, dat de dames in Oost en West, ons zullen willen helpen, ieder persoonlijk of wel in comité's en het ons willen mogelijk maken, aan Holland een aantrekkelijk beeld te toonen van de landen, die de meesten onzer óók bewoonden en liefhadden.

Edoch er is haast bij de zaak.

Om den korten tijd van voorbereiding en de uitgestrektheid der Oost-Indische Koloniën, meent de subcommissie door middel van deze circulaire het spoedigst haar doel te zullen bereiken.

De inzendingen moeten liefst zoo spoedig mogelijk, uiterlijk begin April, in Holland zijn aan het adres van het Secretariaat der Tentoonstelling (Subcommissie voor Koloniën), alsdan A m s t e l d ij k, A m s t e r d a m.

De Stoomvaart-Maatschappijen hebben vrijdom van vracht toegestaan.

Willen dus de dames in de Koloniën onmiddellijk aan het werk gaan? En moge haar arbeid schoone vruchten dragen; den band wederom vaster knoopen, die Moederland en Dochterlanden verbindt."

Zegt het voort!

De Nederlandsche Subcommissie
voor Koloniën:

Mevr. A. Cremer—Hogan, Eere-Presidente.
Mevr. H. E. Kasteleyn—Beijerinck, Presidente.
Mevr. E. M. de Jong v. Beek en Donk-Stern, Vice-Presidente.
Mevr. N. v. Zuylen—Tromp, Vice-Presidente.
Mevr. M. L. v. Vollenhoven—Rochussen, 1ste Secretaresse.
Mej. J. v. d. Schuijt, 2de Secretaresse.
Mevr. C. v. d. Houven van Oordt-Pollones, Penningmeesteresse.
Mevr. G. Baelde—Schaap.
Jonkvr. De la Bassecour Caan.
Mevr. H. de Booy—Boissevain.
Mevr. Hissink—Liddel.
Mej. E. v. Kerckhoff.
Mevr. K. Kuijper—v. Heutsz.
Mevr. M. Trouw—Gunning.
Mevr. T. J. Vattier Kraane—Daendels.
Mevr. Baerveldt—Haver.
Mevr. De Beaufort—Boissevain.
Mevr. De Kempenaer.
Mevr. Duymaer v. Twist—Oorthuis.
Mej. Hesselberg.
Jonkvr. J. Schuurbecque—Boeye.
Mevr. Lykles.
Mevr. Raden Mas Noto Soeroto.
Mevr. De Graaf—Van der Moore.

Uit de O.-I. Mail.

Cholera. Het mag als een verblijdend teeken worden beschouwd, zoo schrijft D e J a v a b o d e van 24 Sept. jl., dat het aantal personen, die zich laten inënten tegen de cholera, voortdurend zeer groot is en dat zich onder hen ook zeer vele Inlanders bevinden.

Zooals men weet, wordt aan het Instituut Pasteur de vaccin bereid en door dit instituut is in dit jaar reeds voor ruim vijf maal honderd duizend personen in Ned.-Indië vaccin afgegeven.

Voortdurend komt van het cholera-bureau en van particuliere geneesheeren aanvrage voor vaccin in.

Op één dag bv. werd voor Batavia alleen vaccin voor 2000 personen afgegeven. En zij, die zich door particuliere doktoren laten inënten, zijn niet alleen Europeanen, maar ook Inlanders.

De vorige week meldden zich voor kostelooze inënting bij het Instituut Pasteur aan 675 personen, deze week bedroeg dit aantal 875. De vorige week, den één guldens-dag, lieten zich 250 personen inenten.

Intusschen, de vraag blijft nog bij velen: wat zijn de resultaten geweest van de inënting tegen de cholera, kan met volstrekte zekerheid worden gezegd, dat de inënting voorbehoedend werkt?

Dr. Nyland, directeur van het Instituut Pasteur, heeft in het Geneeskundig Tijdschrift voor N.-Indië eenige resultaten met het cholera-vaccin verkregen, meegedeeld, die niet ongunstig luiden.

24 September kwamen te Semarang 14 cholera-gevallen voor, waaronder 2 Europeanen. De sterfte is betrekkelijk niet groot.

De besmetverklaring van Soerabaja met pokken is 20 Sept. opgeheven.

Criminaliteit en Krankzinnigheid. Naar de Ind. bladen vermelden, zal 't Gouvernement een onderzoek doen instellen naar het aantal ontoerekenbaren of geesteskranken in „den boei".

Te dien einde is Dr. Scholtens, 1e geneesheer van het krankzinnigengesticht te Buitenzorg, belast met het onderzoek in loco in de gevangenissen op Java, Sumatra en Celebes. Minstens zes maanden rekent men, zullen daarmee gemoeid zijn.

De handelszaken van Java. De Chineesche handelsvereeniging te Semarang ontving de uitnoodiging om een afgevaardigde naar Peking te zenden, waar een vergadering wordt gehouden ter bespreking van de handelszaken van Java. Men besloot één afgevaardigde te zenden.

Rede van den nieuw benoemde President bij het Hooggerechtshof.

Mr. J. van Davelaar aanvaardde op den ..den Sept. jl. zijn ambt van president bij 't Hooggerechtshof met een zeer belangrijke rede, waarin hij o.m. opkwam tegen het streven van Professor van Vollenhoven in zake het adatrecht.

Aan het uitvoerig verslag daarvan in de Indische bladen opgenomen, ontleenen wij het volgende:

„Werkt aan den eenen kant onze wetgever langzaam, aan den anderen kant bestaat er soms aanleiding hem een „surtout pas trop de zêle" toe te roepen.

Dit is o. a. m. i. het geval geweest bij de herziening van art. 75 van het regeeringsreglement, een artikel, dat reeds meer dan een halve eeuw onze rechtspraak in Ned.-Indië beheerscht heeft."

— — — — — — — — — — — — — — —

„En thans een enkel woord over wat men antithese zou kunnen noemen: europ. recht of adatrecht. Volgens sommigen zou ons materieel privaatrecht niet op Inlanders kunnen toepasselijk verklaard worden, omdat de daarin omschreven contracten en rechtsbegrippen niet geschikt zouden zijn om inlandsche rechtstoestanden te beheerschen. M. a. w. tusschen adatrecht en europeesch recht — op minder eerbiedige wijze wetboekenrecht genaamd — zou een onoverkomelijke kloof bestaan.

Deze premisse, waardoor de richting bepaald wordt, die men ter voorziening in de behoefte aan betere regeling van het materiëele privaatrecht der Inlanders zal hebben in te slaan, komt mij onjuist voor. De Inlander heeft weliswaar zijn eigenaardigheden, waardoor hij van den Europeaan verschilt, maar dit verschil berust hoofdzakelijk op de opvoeding, die hij in zijn jeugd pleegt te ontvangen, op hetgeen hij in zijn jeugd te zien en te hooren krijgt, op het milieu, waarin hij gewoonlijk verkeert. Dat hij niet toegankelijk zou zijn voor Westersche begrippen, is een sprookje, waaraan geen verstandig mensch meer gelooft.

Mr. Haase, die zoo lang aan de opleiding te Poerwakarta het recht heeft gedoceerd, verzekerde mij herhaaldelijk het tegendeel. Ook prof. Snouck Hurgronje is blijkbaar die meening toegedaan, waar hij in zijn vier bekende, hoogst belangrijke voordrachten over den Islam, met nadruk aandringt op associatie van den Inlander aan onze cultuur. En de beschaafde Inlanders, die hun studiën aan onze universiteiten volbracht hebben, zijn even zoovele bewijzen van het tegendeel. Ook Raden Adjeng Kartini. Wanneer dit een vaststaand feit is, waarom zou de Inlander dan ook niet op behoedzame wijze in de richting van het Westersche recht kunnen en mogen gestuwd worden? Is dat recht dan zoo minderwaardig en is het adatrecht zooveel beter en hooger?"

Na eenige voorbeelden te hebben aangehaald, vervolgde de heer Davelaar:

„Hoe het zij, men moge het Inlandsche volksrecht, zoolang er behoefte aan bestaat, respecteeren, het goede ervan aanvaarden, de studie ervan moge voor de rechtspraak van groot nut zijn, in ieder geval is het m. i. verkeerd om, waar de Inlander meer en meer met ons in aanraking komt, contracten met ons afsluit en rechtshandelingen verricht, die in onze wetten uitdrukking en regeling gevonden hebben, hem in primitieve denkbeelden en opvattingen te stijven niet alleen, maar hem zelfs te leeren, dat onze opvattingen omtrent het recht voor hem uit den booze zijn, en hem van de onze afwijkende rechtsbegrippen op te dringen, waarvan het. m. i. zelfs twijfelachtig is of hij ze wel als juist erkent.

Wat nut heeft het om, waar een Inlander goederen verkrijgt, hem te leeren, dat zijn begrip van eigendom een geheel ander karakter draagt dan het onze; hem, als hij een overeenkomst sluit, te leeren, dat daarvoor niet, zooals in ons recht, in het algemeen wetsovereenstemming voldoende is, maar dat er steeds iets reëels bij moet komen, zoodat bv. koop, ruil, schenking, huur enz. eerst tot stand komen door en tegelijk met de overgifte der zaak?

In de geschriften van Prof. Van Vollenhoven, inzonderheid in het adatwetboekje voor geheel Ned.-Indië, wordt een en ander met nadruk verkondigd. Te 's-Gravenhage, waar ik het voorrecht had een aantal voordrachten van Z.H.G. over dit onderwerp bij te wonen, gaf ik dezen als mijn bescheiden meening te kennen, dat laatstbedoelde adat, zoo zij al in werkelijkheid mocht bestaan, den Inlander ertoe zal kunnen brengen zijn gegeven woord niet gestand te doen en dus bestendiging daarvan, althans in haar algemeenheid, geen aanbeveling verdiende.

En ook overigens blijf ik de hierboven aangegeven richting niet in het belang achten van associatie en unificatie en vereenig ik mij in hoofdzaak met de bestrijding daarvan door Mr. Van Gennep in zijn diverse geschriften en door Mr. Hekmeijer in de Indische Gids van 1909.

Behoudens alle hulde aan de doorwrochte studie van Leiden's grooten adatbeoefenaar, wil het mij ook voorkomen dat in zijn geschriften aan den eenen kant het Europeesch recht te veel wordt miskend, aan den anderen kant het adatrecht te hoog wordt aangeslagen.

Geleidelijke toenadering van den Inlander tot onze rechtsbegrippen en in verband daarmede geleidelijke toepasselijke verklaring van ons recht naarmate hij zich meer en meer gaat ontwikkelen en zijn economische toestanden zich gaan wijzigen, lacht mij meer toe dan zijn van de onze afwijkende rechts-opvattingen in verordeningen te gaan vastleggen, hem van onze rechtsbegrippen afkeerig te maken, en zoodoende evolutie in Westersche richting te belemmeren en tegen te houden.

In het belang dier evolutie zou het wellicht ook aanbeveling verdienen de Inlandsche rechtskundigen, na het verlaten der rechtsschool, alvorens hen bij de landraden te plaatsen, eenige jaren ter beschikking te stellen van de presidenten der raden van justitie, ten einde hen voorloopig in een Europeesche omgeving te doen blijven, hen te doen zien hoe onder Europ. juristen beraadslaagd wordt, en hoe daarbij ieder vrijelijk en zelfstandig zijn opinie voordraagt en verdedigt, en hen door de verschillende op- en aanmerkingen, die op de behandeling in eersten aanleg worden gemaakt, allengs te doen leeren, hoe een goede behandeling van zaken behoort te geschieden."

De geest bij de marine. Volgens de Nieuwe Soer. Crt. is het op de reis van Priok naar Soerabaja van „De Ruyter" voorgekomen, dat de geheele bemanning in verzet kwam, omdat een klacht over het eten ongegrond werd verklaard. Straffen waren hiervan het gevolg; niet minder dan 66 personen werden gestraft, o. a. met degradatie, degradatie gevolgd door uitzetting uit den zeedienst, verrichten van strafdienst onder inhouding van de halve soldij enz.; deze laatste straf werd aan niet minder dan 30 matrozen 3e kl. opgelegd.

Er bleek, dat de ligstoel van kolonel Goedhart, den eskadercommandant, benevens het sluitstuk van een kanon overboord waren geworpen en op een Zondag werd aan boord van „De Ruyter" de vlag omgekeerd geheschen......

Het gaat hard tegen hard, want het minste vergrijp wordt zwaar gestraft.

Daarop is door de afdeelingen van den Bond v. minder marinepersoneel op de „Zeven Provinciën", de „De Ruyter", de „Hertog Hendrik", bij den torpedodienst, op de „Wolf", de „Fret", de „Siboga" en de „Assahan", een vergadering gehouden, alwaar besproken werd het op de „De Ruyter" gepleegde verzet der équipage.

De vergadering sprak als haar meening uit, dat de dieper liggende oorzaak van al dergelijke, in den laatsten tijd voorgekomen handelingen gevonden

moet worden in het feit, dat geen gehoor geschonken wordt aan billijke klachten en wenschen door het personeel sinds tal van jaren ter bestemder plaatse voorgebracht; daardoor stijgt voortdurend de ontevredenheid en geraakt men in een toestand, waarin schijnbaar luttele voorvallen voldoende zijn om de équipage tot dingen te brengen, waartoe ze onder normale omstandigheden niet zou geraken.

Uit de vergadering werd onderstaande motie gesteld, welke onder applaus met algemeene stemmen aangenomen werd:

De vergadering enz.;
Gehoord de besprekingen naar aanleiding van het op de „De Ruyter" gepleegde verzet;
betreurt het, dat deze équipage zich tot dergelijke daden heeft laten brengen;
kan zich echter, de oorzaken kennende, zeer goed voorstellen, dat er momenten zijn, waarin men, niet geheel meester over zijn doen en laten, tot dergelijke handelingen, ten einde raad, zijn toevlucht neemt;
acht het evenwel toch noodzakelijk, dat het georganiseerde deel van het minder marinepersoneel al het mogelijke doet om dergelijke daden te voorkomen;
en dringt aan op nog hechtere aansluiting als eenigste middel om in bestaande wantoestanden verbetering te brengen;
wijst alle verantwoordelijkheid in deze beslist van zich,
en stelt het marine-bestuur en zijn vertegenwoordigers ten volle aansprakelijk voor deze, in den laatsten tijd steeds meer voorkomende daden van verzet op de vloot;
besluit deze motie te publiceeren en gaat over tot de orde van den dag.

Deze vergadering was door ruim 250 man bezocht.

Op Koninginnedag weigerden alle manschappen van het eskader de bon van *f* 0.50, waarop versnaperingen verstrekt worden, in ontvangst te nemen. Twintig schepelingen, die deze bon wèl accepteerden, werden als lid van den „Bond voor minder Marinepersoneel" geroyeerd.

Het Soer. Hbl. kreeg 20 Sept. uit Makassar de mededeeling, dat aldaar was aangekomen het pantserschip „De Ruyter". De commandant, kapitein Smit, ontkent, dat het sluitstuk van een kanon zou zijn weggeworpen. Ook is onwaar het in zee werpen van den stoel van den commandant. Wel zijn enkele kleinere deelen van kanonnen vermist. Zeven matrozen werden ontslagen. De commandant zegt, dat het eten goed is en zoekt den geest van verzet in het weigeren van verlof tot passagieren.

Decentralisatie. De Javabode meldt: Met ingang van 1 Nov. treedt de heer Tollenaar, directeur van B.B., af als regeeringscommissaris voor de decentralisatie.

Vanaf bovengenoemden datum is met de verdere leiding der werkzaamheden belast de adj.-regeeringscommissaris voor de decentralisatie, de heer B. J. Swart, onder toekenning van den titel van adviseur voor de decentralisatie; als adjunct-adviseur zal optreden Mr. A. Meijroos.

Een arbeidsovereenkomst voor Java. Een poging om het arbeidsvraagstuk voor Java en Madoera een stap nader tot de oplossing te brengen, is door den heer M. van Geuns gedaan in een ontwerp-regeling van de arbeidsovereenkomst op Java en Madoera.

Aan de toelichting op dit ontwerp ontleent de Javabode het volgende, waaruit de bedoelingen van den samensteller duidelijk blijken:

„De overheid behoort zoodanig in te grijpen, dat de werklieden met een zwak moreel besef worden verplicht het werk te verrichten, dat zij op zich genomen hebben. Anderzijds moet de werkgever verplicht worden de arbeiders in alle opzichten te geven wat hun toekomt.

De medewerking der overheid zal zich kunnen beperken tot die gedeelten van Java, waar met het werkvolk moeilijkheden worden ondervonden. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van de lokale kennis der gewestelijke raden: aan dezen wordt overgelaten de toepassing van de uitgevaardigde bepalingen te vragen voor die deelen van het gewest, waar de arbeidsverhoudingen analogie vertoonen met die op de Buitenbezittingen.

De gewestelijke raden stellen een standaardloon vast.

Zoo worden waarborgen geschapen, dat de verordening alleen daar waar zij noodig is wordt toegepast en dat de arbeider een behoorlijk loon ontvangt.

Dan worden de arbeidscontracten aangegaan ten overstaan van een door den G.-G. aan te wijzen ambtenaar, die zorg draagt, dat de werkman niet misleid wordt en precies weet, waartoe hij zich verbindt.

De contracten worden gesloten voor den tijd van één jaar, met noodige rustdagen en bepaling van een maximalen arbeidstijd per dag.

De bedoeling is, dat de werkcontracten zullen worden gesloten in de gewesten, waar de arbeiders werkzaam zullen zijn. Het vraagstuk, hoe deze arbeiders op goedkoope wijze naar het terrein hunner werkzaamheid over te brengen, is niet moeilijk op te lossen.

De contractanten zullen zich kunnen doen vergezellen door hun gezin. Vrouwen zullen alleen een overeenkomst kunnen aangaan, wanneer zij met haar echtgenooten zullen kunnen samenwonen.

Voor 't overige wordt allen een menschwaardig bestaan verzekerd. De arbeidsinspectie zal op de naleving der gegeven voorschriften kunnen toezien, terwijl uitspattingen van werkgevers worden gebreideld door de bepaling, dat hun de bevoegdheid kan worden ontnomen om onder vigueur der ordonnantie werkcontracten te sluiten.

Het nakomen zijner verplichtingen door den werkman wordt verzekerd, doordat bepaald is, dat hij den dienst niet anders mag verlaten dan met opzegging één maand te voren. Dit vormt m. i. een geoorloofde beperking van zijn vrijheid. Door het op stel en sprong verlaten van den dienst toch, stelt hij den ondernemer bloot aan de kans zijn bedrijf tijdelijk te moeten staken.

Verbreekt de werkman de dienstbetrekking zonder kennisgeving een maand te voren, dan brengt het openbaar gezag hem tot zijn plicht. Het beschermt den werkgever, die zijnerzijds voor een goede behandeling van zijn arbeiders zorgt, tegen de lichtvaardigheid van dezen. De werkman, die zijn contractueele verplichtingen niet naleeft, wordt voor den landraad gebracht en stelt zich bloot aan de in artikel 20 genoemde straffen. De oplegging van deze straffen is gemotiveerd, omdat zij strekt tot verhooging van het algemeen zedelijk peil. Den werkman, die weggeloopen is, wordt ingeprent, dat hij iets verkeerds gedaan heeft; zijn makkers, ziende, dat hij gestraft wordt, begrijpen, dat het wegloopen uit den dienst, zonder kennis te geven, een afkeurenswaardige handeling is. Zoo wordt hun moreel besef versterkt en zal het niet-naleven hunner verplichtingen steeds zeldzamer worden.

Hier vloeien publieke en private belangen ineen; de wetgever is dus ten volle verantwoord de poenale sanctie ten behoeve van het ééne, boven aangegeven geval in de verordening te brengen.

Schijnbaar onbeduidend, doch in werkelijkheid geenszins zonder beteekenis is de regeling van de wijze, waarop de werkman kennis zal geven, dat hij over een maand den dienst wil verlaten. Het komt mij voor, dat hij zich hiertoe ook bij een Europeeschen bestuursambtenaar — controleur of asp.-controleur —, of wel, zoo dezen te ver af wonen, bij een Inlandsch bestuursambtenaar — wedono of assistent-wedono — heeft te melden. In dit verband zij opgemerkt, dat de arbeidsinspectie m. i. het best wordt toevertrouwd aan het hoofd van het gewest toe te voegen controleur B.B., die geregeld de ondernemingen bezoekt en eveneens de dienstopzegging kan noteeren. Het bovenstaande kan met andere maatregelen in een uitvoerings-voorschrift worden geregeld. De dienstopzeggingen dienen in registers te worden opgeteekend.

Gegeven de waarborgen voor een goede behandeling van het werkvolk en de korte tijd van het dienstverband — slechts één jaar —, bestaat geen grond voor de vrees, dat vele werklieden het de boven aangeduide bestuursambtenaren lastig zullen maken met dienstopzeggingen."

De heer Van Geuns zegt overtuigd te zijn, dat een ontwerp als door hem is samengesteld „aan de Javaansche werklieden een goede behandeling zal waarborgen en de ondernemers van landbouw en nijverheid behoorlijk zal beschermen, terwijl de regeering haar beginsel om de verbreking van een burgerrechtelijke overeenkomst niet te beschouwen als een delict dat straf verdient, in het algemeen handhaaft en alleen op een enkel punt een concessie doet."

Een coöperatieve vischpasar. Te Tegal is op initiatief van een B.B.-ambtenaar-een-inlandsche visschersvereeniging tot stand gekomen, die tot doel had de Tegalsche visschers vrij te maken van Chineesche en Arabische geldschieters. Aan de L o c. wordt thans medegedeeld, dat de vereeniging reeds op veel succes kan borgen.

Hoe zij werkt wordt aldus verteld:

De gevangen visch gaat naar de overdekte markt, waar de partij, zoodra die aan de beurt is, in diverse kavelingen wordt verkocht. Daartoe wordt de visch gebracht naar de rechthoekige open ruimte, die door middel van een bamboehekje midden onder het kadjang-dak van de loods is gereserveerd. Hier nemen de visschers plaats en troont ook op een kleine verhevenheid, de baas van de tent, de toekang taksir, in zijn functie van afslager. Achter hem zitten op een matje aan een tafeltje de twee inlandsche boekhouders, die met de administratie belast zijn. Rondom het bamboe-hekje bevindt zich het publiek, grootendeels bestaande uit groote en kleine opkoopers. Groote en kleine, zeg ik, want ook hier weer, in die kleine wereld zelf, ziet men de kapitalistische verwording der maatschappij.

De groote opkoopers zijn menschen, die over 40 of 50 gulden beschikken, en in staat zijn, groote partijen voor zich alléén te nemen, welke partijen zij dan buiten het hekje vaak onmiddellijk weer bij kleine gedeelten aan de minder kapitaalkrachtige handelaren overdoen met een goed winstje. Nu ligt het in het plan de campagne van den oprichter der vischpasar, om ook aan de kleinere opkoopers financiëelen steun te verleenen, want nu de visch in groote massa's wordt aangevoerd — zelfs van Brebes komen hier thans visschers hun vangst brengen — moet er ook voor gezorgd worden; dat afzet geregeld plaats heeft.

En nog meer uitbreiding wordt aan de coöperatie gegeven, door het verstrekken van voorschotten voor het aankoopen en repareeren van zeilen, netten, prauwen enz. en het verstrekken van voorschot aan de bemanning. Daartoe nu is onlangs een „Bank" opgericht.

Het gebouw van die „Bank" is een klein hokje van inlandsch bouwmateriaal en annex aan de overdekte markt. Een inlandsch administrateur houdt daar zitting voor de in ontvangstname der terugbetalingen.

Is nu van een visscher zijn geheele vangst verkocht, hetgeen in verschillende kavelingen achter elkaar geschiedt, dan ontvangt hij het geld van een der 2 djoeroetoelissen achter den afslager, die van dien verkoopprijs 5 % afhoudt voor administratiekosten en een papiertje afgeeft, waarop de bruto-opbrengst vermeld staat. De visschers nu, die voorschot van de „Bank" genoten, gaan met dat papiertje gewapend naar het „kantoor" van den administrateur, en storten daar 10 % van de bruto-opbrengst ter aflossing van hun schuld.

Zonder eenige pressie, want bestuursbemoeienis bestaat er zoo goed als niet, komen de menschen hun schuld aanzuiveren en zijn dan zeer content, want thans betalen zij 5 % administratiekosten, 10 % aflossing schuld, dus totaal 15 %, terwijl zij circa 25 % meer voor hun visch maken, zoodat zij per slot van rekening, na aftrek van alles, nog meer geld ontvangen dan vroeger.

Verscheidene visschers, voornamelijk zij die maar een kleine prauw bezitten, en dus slechts over een bescheiden werkkapitaal behoeven te beschikken, hebben thans voorschot van die „Bank" ontvangen en zuiveren dit geleidelijk aan. Voor die menschen is de nieuwe instelling een ware uitkomst, wat makkelijk te begrijpen is, als men nagaat, dat die lieden zich met geld als het ware vrij konden koopen van Oostersche of Inlandsche kapitalisten, die door een som van *f* 40 of *f* 50 als „wang pandjer" in voorschot te geven, zich het recht te longen hadden, dat hun de geheele vangst voor een vooruit vastgestelden, natuurlijk zeer lagen prijs, zou worden afgestaan. Die menschen zijn thans in de wolken, want, als gezegd, zuiveren zij thans ongemerkt hun voorschot aan, terwijl zij vroeger op 't „wang pandjer" niet konden aflossen, doch dit slechts in ééns mochten terugbetalen, wat bij die arme menschen natuurlijk geheel uitgesloten was, zoodat die lieden voor hun geheele leven gebonden waren.

Om dat bankbedrijf te kunnen beginnen, was echter kapitaal noodig, waarin ook weer door den stichter van de vischpasar werd voorzien, die uit particuliere middelen gelden beschikbaar stelde, overtuigd als hij was, dat de visschers, eerlijke menschen zijnde, hun schuld tot den laatsten cent zouden afdoen. De loop der dingen heeft hem in het gelijk gesteld. Geregeld bij bedragen van 70 cts. tot acht gulden komen de leeners hun schuld delgen. Voortaan zal de afdeelingsbank 't benoodigde geld fourneeren en dan zullen ook voorschotten voor bedrijfskapitaal worden verstrekt aan de kleine vischhandelaren. Die menschen betrekken van Arabieren, die daarvoor 1 à 2 cents per dag voor één gulden rekenen. Aflossingen hebben ook hier niet plaats, zoodat wanneer nu de visschersbank 5 % rente per maand vraagt, de leeners nog goedkoop uit zullen zijn, de bank goede zaken maakt. Verder ligt het in de bedoeling de visschers aan netten en zeildoek te helpen.

Suriname.

Zooals de dagbladen reeds hebben medegedeeld, is de bacove-misère een nieuwe phase ingetreden. De United Fruit Company heeft den gouverneur telegrafisch bericht gezonden, dat zij met December den opkoop van bacoven staakt.

Wat nu te beginnen met de honderden hectaren met Congo-aanplant? Wat met de 150 à 200 duizend rijpende bossen?

FEUILLETON.

Zijn Hond als Onderpand.

Naar Rudyard Kipling.

Op een avond, jaren geleden, reed ik naar een Indisch militair troepenkwartier, Mian Mir geheeten, om daar een amateur-tooneelvoorstelling bij te wonen. Achter de infanteriekazerne liep een soldaat met zijn pet over de oogen getrokken, hard te schreeuwen:

— Ik ben een gevaarlijke struikroover! Ik ben een gevaarlijke struikroover!

Hem en zijne hebbelijkheid kennende, ried ik den man aan, naar huis te gaan, vóórdat iemand hem te pakken kreeg. Doch, daar ik in de verte reeds het geluid der militaire nachtpatrouille hoorde, blijkbaar naar iemand zoekende, heesch ik hem in mijn rijtuig, reed vlug naar huis, ontkleedde hem en stopte hem in bed, waar hij den volgenden morgen met hevige hoofdpijn en groote schaamte ontwaakte. Zoodra zijn uniform gedroogd en schoongemaakt en hij zelf gewasschen en opgeknapt was, bracht ik hem terug naar de kazerne, zijn arm in een doek gebonden, voorgevende, dat ik hem bij ongeluk overreden had. Ik vertelde de rechte toedracht van het geval niet aan zijn sergeant, een ons vijandige persoonlijkheid, maar wel aan zijn luitenant, die ons niet zoo goed kende.

Drie dagen later kwam mijn vriend, de soldaat, mij een bezoek brengen en achter hem aan drentelde een van de mooiste bull-terriers, die ik ooit had gezien. Het dier was spierwit met een grijs-gekleurd zadel recht achter zijn nek, en een grijs-zwarte plek aan het begin van zijn korte staart. Ik had dat beest al meer dan een jaar lang, van uit de verte, bewonderd, en Vixen, mijn eigen kleine fox terrier, kende hem eveneens, maar had niets met hem op.

— Hij is voor u, zeide de man, terwijl er op zijn gelaat te lezen stond hoe zwaar het hem viel afstand van het dier te doen.

— Nonsens, Stanley. Dat beest is meer waard an menig mensch, zei ik.

— Zeker veel meer, beaamde hij, en tot den hond: Zit op!

De hond ging dadelijk op zijn achterste pooten zitten.

— Rechts kijken!

Het dier keek onmiddellijk naar rechts; stond daarna op en blafte tot drie malen toe, alles op bevel.

— Ga nu dood liggen, graaf je eigen graf en doe je oogen dicht, kommandeerde zijn baas.

De hond liep den tuin in, groef een gat en ging er onbeweeglijk in liggen. Zoodra men hem zei, dat hij weer levend was, sprong hij op en kwispelde hij met zijn staart. Hij kende nog wel een dozijn andere kunstjes. Mijn vriend nam een stuk papier uit zijn zak en stak mij dat toe, waarop hij haastig wegliep, terwijl de hond hem droevig nakeek. Ik las:

„Sir. — Ik geef u den hond uit dankbaarheid voor den dienst, dien ge mij bewezen hebt. Geef

De U. F. C. geeft als reden van haar besluit de mindere marktwaardigheid der Congo-bacoven.

De Surinamer van 29 September jl. schrijft hieromtrent:

„Eene zaak vinden wij vreemd en is voor ons mysterieus, n.l. dat de U. F. C. na 18 maanden de Congo's te hebben verscheept, thans met de hierboven genoemde reden komt aandragen.

Dit vinden wij vreemd, mysterieus.

Immers als de Congo's zoo spoedig zwart worden, en als zij om dat zwart worden niet gewild zijn, is dat toch zeker eerder gebleken.

Waarom heeft de U. F. C. ons dan niet eerder gewaarschuwd. Nieuwe aanplantingen waren niet aangebracht.

Hierbij komt nog dit, dat de gemachtigde der U. F. C., de heer Goodell, verleden jaar Februari in zijn schrijven aan gouverneur Fock een tijdsverloop van 2 à 3 maanden voldoende achtte om de marktwaardigheid der Congo's te kunnen vast te stellen.

Nu krijgen wij na 18 maanden eerst dit bericht, hetgeen wij reeds een 15 maanden vroeger hadden kunnen hebben.

Vreemd en niet zonder beteekenis vinden wij het verder, dat de U. F. C., die 23 Februari 1911 te kennen had gegeven, dat zij met de planters een contract tot het geven van financieelen steun wilde sluiten, wanneer de „marketableness" der Congo's vaststond, nooit weer iets van dat contract heeft laten hooren.

Wie zich bij al deze tribulaties het beste zal bevinden, is zeker de Minister van Koloniën. Hij kan zich zelf van harte gelukwenschen den durf gehad te hebben tot den wel krassen, maar noodzakelijken maatregel te zijn overgegaan: de liquidatie der bacovencultuur.

Ook deze nieuwe phase der bacovengeschiedenis is een schitterend bewijs voor zijn goed beleid."

De West van 27 Sept. schrijft daarentegen:

„Deze bacove-variëteit is door de Fruit Co. in Suriname ingevoerd. Haar vertegenwoordiger verklaarde, na de eerste proefzendingen, dat de verschepingen hadden voldaan en ten bewijze daarvan teekende de Fruit Co. een contract, waarbij zij zich tegenover het gouvernement van Suriname verbond de Congo's tot 1916 op te koopen tegen dezelfde prijzen als de Gros Michel bacove.

Eeuwig jammer is het, dat de Nederl. regeering dit contract heeft prijs gegeven. Huiverig om voort te gaan met subsidie voor de bacovencultuur, werd ontijdig tot de liquidatie der cultuur besloten en op verzoek van onze regeering het contract met de Fruit Co. ontbonden."

De Surinaamsche bladen geven allerlei middelen aan de hand om uit de moeilijkheden te geraken. Wij zullen daarop niet ingaan, maar afwachten wat koloniaal bestuur en regeering zullen doen. Het is toch duidelijk, dat de planters, geheel aan zich zelf overgelaten, niet bij machte zullen zijn om spoedig een afdoende oplossing te vinden. En spoed, groote spoed is hier dringend vereischt. Hiertoe is 't volstrekt noodig, dat de planters onverwijld samenwerken, met terzijdestelling van alle onderlinge veeten en alle wantrouwen.

***

De Surinaamsche correspondent van het Algem. Handelsblad — nummer van 16 October — geeft een overzicht van deze nieuwe bacove-crisis en vervolgt dan:

„In afwachting van haar optreden in deze zaak, moeten wij de regeering een grief maken voor hare houding in een andere zaak, ook van groot belang voor de kolonie.

De goudindustrie gaat sterk achteruit. Het grootbedrijf heeft menige teleurstelling ondervonden, een gevolg wellicht van den goudrijkdom of goudarmoede van onzen bodem, maar stellig in vele gevallen mede een gevolg van de wijze, waarop vele ondernemingen werden opgezet met speculatieve doeleinden. Kapitaal is voor het grootbedrijf zoo goed als niet meer te vinden. Het kleinbedrijf heeft eenige jaren de industrie staande gehouden. Maar daar de kleine ontginners steeds weder dezelfde kreken afwerken, zonder de middelen te bezitten om nieuwe terreinen te prospecteeren, gaat natuurlijk de productie achteruit. En ons bestuur verzuimt op onverantwoordelijke wijze om maatregelen te nemen, die verbetering in dezen toestand kunnen brengen.

Onder deze omstandigheden mag het van 't allergrootste belang heeten voor de kolonie, dat een zeer kapitaalkrachtig Amerikaansch syndicaat zich bereid verklaard heeft, op groote schaal goud te baggeren in de Marowijne-rivier, waarvoor een reusachtige electrische installatie zal worden tot stand gebracht.

Als het aan dit syndicaat gelukt, de levensvatbaarheid van het goudbaggerbedrijf in Suriname te bewijzen, zou zij der kolonie een onschatbaren dienst bewijzen.

Nu is de Marowijne onze grensrivier, en is sedert onheuglijke tijden een grensregeling met Fransch-Guyana in de maak. Dit behoeft echter geen bezwaar te zijn voor het verleenen der gevraagde goudbaggerconcessie, want van Fransche zijde heeft men zich herhaaldelijk bereid verklaard mede te werken tot het verleenen der concessie, zonder eenige préjudice ten aanzien der grenskwestie.

Deze zaak is nu al meer dan tien jaren hangende. Maar een oplossing laat nog steeds op zich wachten. Had de regeering overwegende bezwaren — welke? — om de concessie uit te geven voor de grens geregeld was, dan had men toch waarlijk, in 't belang der kolonie, wat meer spoed kunnen maken om een regeling te treffen. Men moet 't geduld der Amerikanen, die de concessie hebben aangevraagd, bewonderen. De vertegenwoordiger van het syndicaat, de heer P. Tiffany, bevindt zich nu we-

---

hem, als 't u belieft, niet te veel eten, en zendt hem mij ook niet terug, want ik zou hem toch niet aannemen. Ik vermeld u zijn naam niet; u kunt hem dus noemen, zooals u wilt. Hij kan gemakkelijk een mensch dooden, maar geef hem toch vooral niet te veel te eten. Hij is verstandiger dan menig mensch."

Vixen begon te janken uit medegevoel voor den bull-terrier, die weemoedige geluiden uitbracht, en dit pijnigde mij, want ik wist maar al te goed, hoezeer sommige menschen aan hun hond gehecht zijn en de dieren eveneens aan hun baas. Ik had immers Vixen, van wie ik zielsveel hield en daarom besefte ik maar al te goed wat mijn vriend gevoelen moest door mij dat dier af te staan. De hond scheen echter al dadelijk begrepen te hebben, dat ik nu zijn meester was, althans hij wendde geen enkele poging aan om zijn ouden heer na te loopen. Ik was voornemens dien avond in de club te gaan dineeren, maar toen, zoodra het donker werd, de vreemde hond onrustig door het huis op en neer begon te loopen, besloot ik hem den eersten avond niet alleen te laten en at ik thuis. Vixen zat aan den eenen en de nieuwe hond aan den anderen kant naast mij.

Vixen was gewoon om zoolang het nog niet warm was, bij mij in bed te slapen, met haar kop op het hoofdkussen, als een mensch, en dien avond liep zij nog vlugger dan gewoonlijk naar het bed toe, voortdurend kijkend naar den vreemdeling, die op de mat vóór de deur lag te zuchten. Ik stak hem mijn hand toe, die hij likte, en dadelijk daarop greep Vixen mijn vuist tusschen haar tanden, terwijl haar waarschuwend „aarh" even duidelijk als woorden mij zeide, dat zij mij bijten zou, indien ik nog verder notitie van den vreemdeling nam. Ik greep haar bij den nek, schudde haar heen en weder, zeggende:

— Vixen, als je dat weer doet, zet ik je in de veranda. Onthoud dat!

Zij verstond mij uitstekend, maar zoodra ik haar losliet, greep zij opnieuw mijn hand, gereed om mij te bijten, terwijl de groote hond met zijn staart op den grond stompte op zachte, vredelievende wijze.

Ik greep Vixen nu andermaal beet, en zette haar, zooals ik gezegd had, in de veranda bij de vleermuizen in den maneschijn. Eerst begon zij te janken, daarop liep zij rond het huis, aan iedere deur snuffelend, toen naar de stallen, waar zij hard begon te blaffen, alsof er iemand bezig was om de paarden te stelen, een oude kunst van haar om attentie te trekken. Ten slotte kwam zij kwispelstaartend terug, alsof zij wilde zeggen: „Laat mij maar weder binnen, ik zal lief zijn.".

Ik liet mij vermurwen. Zij vloog naar 't hoofdkussen.

Ik fluisterde den anderen hond toen in:

— Ga jij maar aan het voeteneinde liggen.

De bull sprong dadelijk op het bed en Vixen, ofschoon bevende van woede, durfde zich niet verzetten. Zoo sliepen wij tot den volgenden morgen en toen ontbeten wij samen, beurt om beurt, een hapje, totdat het paard voorkwam en wij een

---

der in Europa, in de hoop eindelijk een oplossing te bereiken.

Als de regeering werkelijk — zooals zoo vaak gezegd wordt — „alles" wil doen om de kolonie vooruit te brengen, dan heeft zij hier de gelegenheid om daarvan een daadwerkelijk bewijs te geven."

Wij hebben in de kolommen van Het Kolon. Weekblad meermalen deze concessie-aanvraag besproken. Wilden de beide regeeringen inzien, dat concessie en grensregeling onafhankelijk van elkaar kunnen, ja moeten behandeld worden, dan ware het verleenen van de concessie spoedig in orde. Bijzondere moeilijkheden van wetgevenden aard zullen zich hierbij niet voordoen. De concessie zou verleend worden door de beide koloniale gouvernementen. Maar gekoppeld aan de grensregeling komt er geen eind aan, omdat dan de beslissing grootendeels afhangt van de departementen van buitenlandsche zaken, die in sommige geschillen met geologische langzaamheid werken.

De grensregeling hangt reeds van ongeveer het midden van de vorige eeuw.

Geologische langzaamheid! — Alle overdrijving schaadt. Wij willen dit beeld dan ook loslaten en daarvoor een ander in de plaats stellen. Bij de herlezing van Van Stockum's „Verslag van de Saramacca-Expeditie" trof ons dit stemmingsbeeld:

.......„Zoo stil is het hier, zoo volkomen stil! Onbewegelijk hangen de lianen van het hooge, starre gewelf neer, geen blaadje roert zich, geen vogel, geen insect.

Een beklemd en huiverig gevoel geeft deze ademlooze stilte. Hoe dringt zich hier het besef op van de eeuwigheid van deze natuur en de gedachte hoe menschelijk en relatief ons begrip van tijd is. Want hoe gering moet de verandering zijn, die de eeuwen hier teweeg brengen.

Eenmaal in de honderd jaren stel ik mij voor, ploft een woudkolos neer, verstoort de stilte met een dreunende davering; dan volgt weer een eeuw van volmaakte rust, waarin de jaren verglijden als oogenblikken."

Gedachten-associaties zijn dikwijls oncontroleerbaar. Zoo ook hier. Wij kunnen ons er geen rekenschap van geven, waarom na de lezing, de gedachte aan den gang van zaken bij de diplomatie in kalme dagen, zich plotseling aan ons opdrong.

Bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting in de Tweede Kamer op het einde van December 1911, werden naar aanleiding van eene vraag van Mr. Van Doorn, door de regeering betreffende deze aangelegenheid toezeggingen gedaan, op welker vervulling nog steeds gewacht wordt.

Zal de a.s. Decembermaand iets nieuws brengen? Zal Mr. v. Doorn aandringen op een afdoend antwoord?

***

Onder het hoofd „Ondernemingsgeest" schrijft De West van 27 September:

„Door het plotseling vertrek van den heer Smith was het met de door hem opgerichte jonge plantage Heerendijk treurig gesteld.

Zóó treurig, dat van gouvernementswege eenige maanden lang moest worden gezorgd voor de betaling van arbeidsloon aan immigranten.

Op de plantage drukte o. m. een bacovenschuld van *f* 50.000 en een schuld aan het immigratiefonds.

Het einde scheen te zullen zijn een executie der plantage van gouvernementswege.

Tot ons genoegen vernemen wij thans, dat de voortgezette exploitatie der onderneming verzekerd is.

Van particuliere zijde zijn stappen gedaan, om in de kolonie het noodige kapitaal bijeen te brengen. Dit is gelukt. De meeste aandeelen zijn reeds geplaatst. Het totaal-bedrag is *f* 28.000, waarvan ongeveer *f* 20.000 zal overblijven als werkkapitaal.

De nominale waarde der aandeelen is *f* 500. Bij de omzetting heeft men de werkelijke waarde gesteld op *f* 350 per aandeel.

Dat het kapitaal tot voortzetting der onderneming in de kolonie bijeengebracht is, is een bewijs, dat alle ondernemingsgeest hier nog niet dood is, en dat, terecht, nog vertrouwen wordt gesteld in den Surinaamschen landbouw, in weerwil van vele tegenslagen.

Heerendijk is een koffie-plantage. Er zijn 165 akkers met jonge koffie in cultuur. Bovendien zijn er op de kiembedden nog 50.000 plantjes en op de kweekbedden nog 40.000.

Van de oppervlakte in cultuur zijn 22½ H.A. met Congo-bacoven beplant (met gouvernements-subsidie) en 80 H.A. met bananen.

Over het geheel genomen, schijnen de vooruitzichten der jonge plantages gunstig."

***

Aan De West van 24 September ontleenen we het bericht, dat onder den naam Surinam Rubber Estates te New-York is opgericht eene maatschappij met een kapitaal van één millioen dollars, om terreinen en plantages aan te koopen voor de rubbercultuur.

Oprichters zijn de heeren Joseph F. Curlin en H. O. Couglan van New-York, en James W. Slatterfield van Delaware.

***

Bij Kon. besluit van 16 dezer is de inspecteur der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen J. J. C. Gaymans met ingang van 1 Nov. benoemd tot administrateur van financiën in de kolonie Suriname.

***

De indertijd hier te lande gevormde commissie tot huldiging van de nagedachtenis van den luitenant ter zee 1e kl. J. G. W. J. Eilerts de Haan, heeft verslag gegeven van haar beheer.

De firma J. Smulders te 's-Gravenhage gaf van hare belangstelling blijk door kosteloos de circulaire

---

rit gingen maken. Ik geloof niet, dat de bull ooit achter een paard gedraafd had, want hij was dol van opgewondenheid en Vixen jankte en dribbelde als naar gewoonte.

Er was een plaats in het dorp, waar ik steeds een weinig op mijn hoede was, omdat al de gele paria-honden van de buurt daar altijd bijeen kwamen. Het waren half-wilde, uitgehongerde dieren, en, ofschoon hoogst lafhartig van aard, zijn zij met negen of tien bij elkaar toch soms brutaal genoeg om een Engelschen hond dood te bijten en op te eten. Ik had een karwats met een lange zweep voor hen. Dien morgen vielen zij Vixen aan, die een eindje vooruit was geloopen.

De bull liep achter mij aan. Toen Vixen opeens begon te kermen — vijf of zes boerenhonden hadden haar te pakken — zag ik eensklaps iets langs mij heen stuiven, een wolk stof verhief zich in de buurt van Vixen en toen de wolk optrok, zag ik een paria met gebroken ruggegraat op den grond liggen, terwijl de bull bezig was met een tweede af te maken. Vixen trok zich terug tot onder de bescherming van mijn karwats en even later haalde de bull ons ook in, bedekt met het bloed van de vijanden. En sedert besloot ik hem Garm of the Bloody Breast, of eenvoudig Garm te noemen, naar dien grooten held, en zeide hem dit. Hij keek mij met zijn sprekende oogen lang aan, toen ik het nog eens herhaalde, en holde daarop weg. Ik riep: „Garm!" Hij bleef staan, holde terug en kwam naar mij toe.

Mijn vriend, de soldaat, had gelijk, dit beest was verstandiger en meer waard dan menig mensch.

Na afloop van de rit gaf ik een bevel, dat Vixen goed kende en erg haatte:

— Ga weg en laat je wasschen, zei ik.

Garm scheen er ook iets van te verstaan en wel licht vertolkte Vixen hem de rest. Althans ze stapten samen bedaard weg.

Toen ik later in de veranda kwam, was Vixen helder wit gewasschen, zij kwam naar mij toe en scheen erg trotsch op zichzelve. De hondejongen durfde Garm echter niet aan te raken. Ik bleef er daarom bij staan terwijl hij geschrobd werd, en Garm, met de schuimende zeep op zijn kop, keek mij voortdurend aan, alsof hij zich wilde overtuigen, dat het mijn verlangen was, dat hij zich deze operatie liet welgevallen. Hij wist dus blijkbaar zeer goed, dat de hondenjongen alleen bevelen uit te voeren had.

— Voortaan moet je Garm tegelijk met den anderen hond wasschen, als ik ze naar je toe zend zei ik tegen den hondejongen.

— Weet hij dat ook? vroeg deze, die goed op de hoogte was van de manieren der honden.

— Garm, voortaan wordt ge tegelijk met Vixen gewasschen, zei ik. En ik bemerkte, dat hij mij begrepen had, want den volgenden waschdag, toen Vixen, als naar gewoonte, onder mijn bed vluchtte, ging Garm doodbedaard met den jongen mede naar de plaats, waar hij de vorige maal gewasschen was en bleef hij onbeweeglijk in de kuip staan.

(*Wordt vervolgd*).

met inteekenbiljetten te drukken en het daarvoor benoodigde papier en de couverten te leveren.

De bijdragen stelden de commissie in staat door prof. Bart van Hove te doen vervaardigen:

a. een zeer goed geslaagd borstbeeld met voetstuk van wijlen den heer Eilerts de Haan, hetwelk zoo lang het gebouw van het Koloniaal Instituut nog niet is voltooid, een plaats heeft gekregen in het Stedelijk Museum te Amsterdam;

b. een marmeren gedenkplaat met inscriptie, welke op 9 Januari 1911 aan het Kon. Instituut van de Marine te Den Helder werd overgedragen.

Het voornemen om zoo mogelijk met een hoogst eenvoudig granieten gedenkteeken de plek te kenmerken, waar Eilerts de Haan's stoffelijk overschot in de binnenlanden van Suriname rust, kon wegens de te groote bezwaren aan den opvoer van de daarvoor benoodigde materialen, enz. verbonden, niet worden uitgevoerd.

In stede daarvan is het in Suriname gevormde comité, dat zich o. m. ten doel stelt om te Paramaribo een gedenkteeken voor Eilerts de Haan op te richten, ter bereiking van dat doel gesteund met een bedrag van *f* 900. Dit gedenkteeken, een eveneens door prof. Bart van Hove vervaardigd marmeren borstbeeld op granieten voetstuk is bereids den 11den dezer per s.s. „Oranje-Nassau" naar Paramaribo verzonden.

Curaçao.

De Wekker van 21 Sept. jl. schrijft:

Het is alsof Pluvius ons geduld op de proef wil stellen. Wij houden ons goed, gedachtig aan het: „Geduld is zulk een schoone zaak" van den kinderdichter Van Alphen. Doch Pluvius schijnt den spot met ons te drijven. L.l. Dinsdagochtend dacht iedereen, dat ons eiland gezegend zou worden met een flinke bui, die onze regenbakken met water zou vullen. Maar, men bleef met een lange neus! Veel donder, niet weinig bliksem, doch... slechts mot egen van den vroegen ochtend tot den middag, een motregen, die de bestoven daken schoongemaakt en eenige druppels vuil water in de bakken heeft gebracht!

Op sommige plantages zoowel van de boven- als van de beneden-kontrei heeft het op dien dag tamelijk zwaar geregend. Na dien dag is het opnieuw even droog als vroeger geworden.

***

Op welke eenvoudige wijze men feest viert op onze Bovenwindsche eilanden moge blijken uit het navolgende, voorkomende in De Vrijmoedige:

Onze St. Martijner correspondent schrijft het volgende onder dagteekening van den 10 dezer:

De bevolking van dit verafgelegen stukje van het Koninkrijk der Nederlanden heeft op de meest hartelijke en opgewekte wijze deelgenomen aan de feestelijkheden bij gelegenheid van den 32sten verjaardag harer geliefde Koningin. Bijzondere pret had men bij het zien sleepen van een versierde boot langs de straat, met een bemanning van sierlijk gekleede dames en heeren. Het sloepje liep op wielen en werd door twee stieren voortgetrokken.

De benedenverdieping van het Raadhuis, alsmede de balkons der woning van den gezaghebber, van den officier van justitie en van den R.-K. geestelijke werden door de soldaten, die politiedienst verrichten, fraai versierd; vooral was dit het geval met het inwendige gedeelte der kazerne, dat er verrukkelijk uitzag. Ofschoon weinig in aantal gaven deze soldaten 'n proeve van de uitstekende houding, vlugheid en behendigheid van de Nederl. landmacht. Het schijfschieten door de brigade wekte veel belangstelling. De militair Van-Zanten behaalde den eersten prijs, Bouwman den tweeden.

De gewone sporten, zoolas roei- en zeilbootwedstrijden, as- en boegsprietloopen en paardenwedrennen hadden ook plaats.

Geen dronkenschap of andere wanordelijkheid, van welken aard ook, kwam bij de viering voor.

***

Het navolgende van denzelfden correspondent is kenschetsend voor het gebruik der Nederlandsche taal op St. Martin.

„Eergisteren had het examen plaats van de kinderen der Protestantsche Zondagsscholen. De kerk was voor die gelegenheid fraai versierd. Over de 300 kinderen, zoo mede hunne ouders en voogden, waren tegenwoordig. De kinderen werden in de Bijbelsche geschiedenis geëxamineerd en droegen daarna eenige stukken in het Engelsch in proza en poëzie voor.

Den volgenden dag werd er een voorstelling door een 40-tal dierzelfde kinderen, bijgestaan door een paar dames en heeren, gegeven. Opgevoerd werd: „Holland's Defences". De verdedigingsmiddelen van Nederland waren: 1. rechtvaardige wetten; 2. goede burgers; 3. christelijke scholen; 4. waardige vorsten en 5. heilige Sabbatten. Op een troon zat een jonge dame, de Koningin vertegenwoordigende, aan wie hare onderdanen hulde brachten. Verscheidene patriottische liederen werden door de kinderen gezongen.

De heer Scheuerman hield bij die gelegenheid een toespraak: „De vrede op aarde". Het was werkelijk een Hollandsche avond, nu en dan opgeluisterd door de tonen van de viool, voortgebracht door de heeren Olivier Lampe en Othon Brouwer. Vandaag heeft een pic-nic voor de kinderen plaats."

***

De „Compania de Navegacion Fluvial y Costanera de Venezuela" moet goede zaken maken. Den 10en van elke maand keert deze stoomvaartlijn 1 % dividend uit, hetgeen zeker een bewijs van bloei te achten is. Cur. Ct.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Klacht van den Inlandschen Handel ter hoofdplaats Bandjermasin (Zuider- en Ooster-Afdeeling van Borneo).

In de Sinar Borneo, nummer 67 van dit jaar, lezen wij o.m.:

In alle landen, waar een uitgebreide handelsbeweging bestaat, is het op de douanekantoren natuurlijk zeer druk en worden aan de personen, die er de leiding van zaken in handen hebben, de noodige bekwame ondergeschikten toegevoegd om de zaken vlug af te kunnen wikkelen en de handelaren voor schade te behoeden.

De handel van zijne zijde zal natuurlijk 't douanepersoneel ter wille zijn om een spoedige afdoening van zaken te bevorderen, doch, wanneer geen behoorlijke afwikkeling van zaken volgt, is het begrijpelijk, dat er gemord wordt en men zich, ten langen leste gaat beklagen bij den Directeur van Financiën.

Ter hoofdplaats Bandjermasin bestaat de navolgende regeling:

Voor de ontvangst aan het tolkantoor van de aan invoerrechten onderhevige goederen, moet door belanghebbenden een geschrift worden ingediend, waaruit kan blijken, welke goederen men verlangt. Daarna wordt eerst op den volgenden dag het bedrag van de invoerrechten bepaald, terwijl de behandeling geschiedt in volgorde van de ingekomen geschriften.

In de praktijk wordt hiervan afgeweken, meer in het bijzonder ten behoeve van de Borneo-Sumatra-maatschappij, die door den ontvanger boven andere belanghebbenden wordt voorgetrokken, zóó, dat hare opgave altijd het eerst in behandeling wordt genomen.

Het is zeker niet te verwonderen, schrijft bovengenoemd blad, dat de andere handelaren over deze partijdigheid ontstemd zijn en zich bij de bevoegde autoriteit beklagen, want ook het groote publiek wordt door het wachten op de goederen bemoeilijkt zoo o.a. de terugkeerende bedevaartgangers.

Het is toch algemeen bekend, dat na een langdurige scheiding van zijn gezin en andere familieleden, de pelgrim gaarne spoedig naar huis wil en zijne familieleden terug wil zien, doch, buiten de hoofdplaats wonende, kan hij niet vertrekken, omdat hij moet wachten tot den volgenden dag, met het oog op het inklaren zijner goederen, welke hij begrijpelijker wijze mee wil nemen.

De redactie hoopt en vertrouwt, dat de douaneambtenaren, de onderwerpelijke aangelegenheid in welwillende overweging zullen willen nemen om voortaan het gerechtvaardigde gemor van het publiek te voorkomen.

Een Inl. blad te Palembang. Wij mochten no. 9 van den eersten jaargang van de Warta Palembang ontvangen. Uit dat blad blijkt, dat het op dit oogenblik nog een veertiendaagsch blad is, hetwelk wordt uitgegeven door de Inlandsche Vereeniging Tjahaja Boediman en dat het geleid wordt onder de redactie van den heer Raden Ngantjik. De abonnementsprijs bedraagt in N.-Indië *f* 3 per halfjaar en voor het buitenland *f* 4.50

Men abonneert zich voor minstens zes maanden.

Met het oog op de groote kosten, welke aan het drukken verbonden zijn, zal, met ingang van den

den Januari 1913 de abonnementsprijs moeten worden verhoogd, doch ligt het dan tevens in de bedoeling er een weekblad van te maken. Te beginnen met no. 10 zal aan het blad een ander uiterlijk worden gegeven.

Vrouwelijke inlandsche vaccinateurs. Onder 't hoofd Een bescheiden stem, wordt in bovengenoemd blad door Tji een poging gedaan, om, ten behoeve der Inlandsche vrouwen en meisjes in N.-Indië, vrouwelijke vaccinateurs aan te stellen. De tegenwoordige mannelijke functionarissen laten gewoonlijk op een aangegeven dag de jongens en meisjes uit twee of drie kampongs, vergezeld van de ouders, op een afgesproken plaats zich verzamelen, in den regel de woning van het dorpshoofd, om daar tot de kleine operatieve behandeling over te gaan.

Een enkele maal houdt de vaccinateur ook wel eens huisbezoek, doch daaraan schijnen in de practijk groote bezwaren verbonden te zijn.

Het feit doet zich voor, dat thans onder de aanwezige kinderen slechts bij uitzondering Inlandsche meisjes worden aangetroffen. Dit komt, omdat de Inlandsche vrouw zich niet op haar gemak gevoelt in gezelschap van mannen, zich bovendien niet bij haar arm wil laten nemen door den vaccinateur en zij, volgens landsgebruik, geen anderen man mag aanzien dan haar eigen echtgenoot.

Zijn nu de Inlandsche meisjes niet reeds op zeer jeugdigen leeftijd gevaccineerd, dan zullen zij bij het heerschen van pokziekte, minder beschermd zijn dan de mannelijke Inlanders, een zeker ongewenschte toestand, welke gemakkelijk kan worden ondervangen, wanneer de regeering er toe kon besluiten ook vrouwelijke vaccinateurs voor de Inlandsche bevolking aan te stellen.

Hiertegen zal wel geen bezwaar zijn, nu het blijkt dat het Inlandsche meisje evengoed iets kan leeren als de Inlandsche jongen, uit een intellectueel oogpunt voor dezen niet behoeft onder te doen.

Op de lagere Inlandsche school no. I te Palembang, zijn bijv. thans reeds vier Inlandsche meisjes meent schrijver, die, als zij de lessen hebben afgeloopen, later gerust voor vrouwelijke vaccinateur in aanmerking kunnen komen, als zij daartoe worden opgeleid door een Europeesch geneesheer.

Eenmaal in functie, zouden zij, zoo mogelijk in haar eigen district geplaatst moeten blijven, daar zoodoende de bevolking vertrouwen krijgt in de vaccineering. Dan kan men er zeker van zijn, dat geen enkele Inlandsche vrouw zich aan de kleine operatie zal onttrekken

In elk geval geval ware een proef te nemen, meent het blad.

Worden de vrouwelijke vaccinateurs niet veel overgeplaatst, dan zal geen hooge bezoldiging voor haar noodig zijn, zoodat de regeering er goedkooper werkkrachten door winnen zou.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Verspreiding van het Christendom in China. Terwijl geheel China, tengevolge van de zich ontwikkelende politieke omstandigheden, in rep en roer verkeert, kan men thans waarnemen, zegt de heer Oei Siauw Tjong in de Tiong Hoa Wi Sien Po van 23 Juli no. 343, hoe de Christelijke partij in Groot China van dien rumoerigen toestand partij tracht te trekken en hoe zij in troebel water tracht te visschen. De Christelijke bladen staan overvol van opstellen, waarin de voordeelen van het belijden van den Christelijken godsdienst worden uiteengezet en aangeprezen en waarin in het bijzonder de aandacht wordt gevestigd op de daadzaak dat de toongevers van de revolutionaire partij op de hand zijn van het Christendom.

Oorspronkelijk was de Christelijke pers in China huiverig om die denkbeelden in het openbaar te verspreiden, en bepaalde men er zich voorshands toe het feit bekend te stellen, dat Dr. Sun Yat Sen in zijn jeugd elken Zondag met zijne ouders naar de Christenkerk toog en naar het van den kansel gesprokene wilde luisteren. Ook deed men o.m. het verhaal dat een Japanner van de socialistische partij en eenige zijner partijgenooten ter dood werden gebracht, en dat deze lieden den Christelijken godsdienst beleden.

Het doel, dat de Christelijke partij met de verspreiding dier berichten beoogde, werd niet bereikt, omdat nagenoeg niemand er naar luisterde met het gevolg, dat de Christelijke pers er toe overging een ander bericht te vermelden, dat beter pakte en door honderden lieden werd aangenomen n.l. de verspreiding van de verklaring, dat de vrijmaking van het Chineesche volk was tot stand gekomen tengevolge van den invloed van het Christendom, gesteund door de actie van Dr. Sun Yat Sen.

Er werd tevens aan herinnerd, dat ook de jongste Turksche revolutie op die wijze was ontstaan.

Eigenlijk moet men om zulk een voorstelling van zaken lachen, zegt de schrijver.

Hij beschouwt haar dan ook meer als te zijn eene verklaring, die voortgesproten is uit het ziekelijk brein van een ongelukkige, die, na tal van zonden te hebben begaan, zijne verloren zaak tracht goed te praten. Want feitelijk heeft de Christelijke godsdienst in Europa uitgediend. Frankrijk geeft er al even weinig om als Italië en Portugal en de volken van de andere landen zullen stellig en zeker volgen om de eenvoudige reden, dat de Christelijke godsdienst, zooals die vroeger werd geleerd, aan duizenden niet meer voldoet. En aannemen, dat de Westerling zich van een goeden godsdienst zou ontdoen, is niet mogelijk. Derhalve hapert er iets aan den Christelijken godsdienst.

Het opdringen aan de Chineezen van dien godsdienst, die in Europa niet gewild is, heeft geen zin en het laat zich dan ook aanzien, dat daarvan niets gunstigs kan worden verwacht voor het volk.

Het Chineesche volk doet veel beter zich vast te houden aan zijn eigen godsdienst, die ten allen tijde heeft voldaan en waarin men is opgevoed en groot gebracht, daarbij levendig beseffende, dat de Chinees eenmaal den Christelijken godsdienst aanvaardende, zich zelven uitsluit van de Chineesche samenleving, moeilijk een landgenoot kan huwen en al heel spoedig in het Westersch verband opgenomen wordt.

Uit eigen ervaring sprekende zegt de schrijver te verklaren, dat hij als jongen op de Anglo-Chineesche school te Penang ter schole ging en daar met belangstelling en toewijding den Christelijken godsdienst volgde. Zelfs beeldt hij zich in, dat hij toenmaals beter Christen was dan menig Westerling, doch, naarmate hij grooter werd, zich intellectueel ontwikkelde en zich meer in het Chineesche milieu ophield, luwde geleidelijk zijne belangstelling voor den Christelijken godsdienst en heeft hij thans daarmede in het geheel niets meer op. En zoo denken er velen met hem. Meer zal de schrijver er niet van zeggen, omdat men nimmer verwijtingen tot andere godsdiensten moet richten. Iedereen-preekt voor zijn eigen parochie en denkt dat zijn eigen dienst de beste is. Het is dus niet kwalijk te nemen, wanneer de Christengeestelijken hun godsdienst ingang trachten te doen vinden bij het Chineesche volk. Zij moeten wel zoo doen en handelen eigenlijk niet anders als een koopman die zijn waar aanprijst. Maar, wanneer die waar niet goed is, mogen anderen het Chineesche volk toch zeker wel waarschuwen en den raad geven bij een overgang tot het Christendom voorzichtig te werk te gaan.

Men mag den Chinees er wel op wijzen dat zijn godsdienst 25 eeuwen oud is, millioenen zielen tot troost verstrekt en uitstekend aan het Chineesche volk past. Het is jammer, dat die godsdienst betrekkelijk zoo weinig tot zijn recht komt en door zoovelen de schoone leer niet wordt gekend; daarom moet men er naar streven, die leer beter bekend te maken op dezelfde wijze als de Christenen met hunne leer doen. De Chineesche godsdienstige leer behoeft evenwel niet in het bijzonder te worden aangeprezen, want ook de Chineezen kennen het spreekwoord, dat goede wijn geen krans behoeft. De Christenen doen thans alle moeite om de Chineezen over te halen den Christelijken godsdienst te belijden, doch schrijver hoopt, dat het Chineesche volk naar de voorspiegelingen niet zal luisteren, en in geen geval daartoe zal overgaan, zoolang men niet overtuigd is van het feit, dat de Chineesche godsdienst minderwaardiger is dan de Christelijke.

Ontstemming in de Chineesche Keizerlijke familie. Volgens de Perniagaän van 14 Juli no. 157, heeft op 10 Juli te voren de Keizerin-Weduwe in haar paleis aan een lid van de Boanpartij haar leedwezen en misnoegen te kennen gegeven over de houding, welke een viertal partijgenooten, ten opzichte van de Keizerlijke familie hebben aangenomen, sedert de overdracht van het staatsgezag in handen van den Hanstam heeft plaats gehad. Terwijl al de andere familieleden door herhaalde bezoeken van hunne belangstelling in de getroffen Keizerlijke familie deden blijken, zagen de heeren Keng Tjin Ong, Siok Tjin Ong en de prinsen Tjaij Tek en Tjaij Soen, in het minst niet naar haar om en schijnt het zelfs, dat zij de Keizerlijke familie den rug hebben toegedraaid. Wanneer men in aanmerking neemt al de gunsten, welke genoemde personen van de Keizerlijke familie ontvingen en aanvaardden, dan is de aangenomen houding zeer misplaatst. De Keizerin-Weduwe vindt die houding zóó ongepast, dat zij aan alle vier heeren titels en bezittingen heeft ontnomen.

Van Vreemde Koloniën.

De vrede heeft Turkije minder gekost dan iemand had durven verwachten. Stelt men op den voorgrond, dat aan een behouden of terugkrijgen van de provinciën in Noord-Afrika door Turkije niet meer gedacht kon worden, dan zijn overigens de voorwaarden zoo gunstig als de overwonnen partij het maar eenigszins kon wenschen. Italië moet de behoefte aan 't beëindigen van den oorlog wel zeer hebben gevoeld om, na de tweekenlang volgehouden pogingen om de Porte tot mildere inzichten te brengen, zooveel toe te geven. Men kan niet nalaten eenige bewondering te hebben voor de Turksche diplomaten, die, niettegenstaande hun land in den oorlog een verre van schitterende rol vervuld heeft, en niettegenstaande het momenteel door vier vijanden besprongen wordt, toch voet bij stuk hebben gehouden tegenover de bedreiging van Rome.

Turkije geeft Lybië niet aan Italië, het laat die provincie staatkundig aan haar lot over, waardoor Italië's oppermacht er zich zonder verzet van Turkije kan bevestigen. Maar Tripoli autonoom behoeft zich Rome's overmacht niet te laten welgevallen. Zijn bevolking zal daartegen blijven strijden. Turkije trekt zijn troepen uit N.-Afrika terug. Het zou wat! Een 2500 man, die er niet meer noodig zijn, want zij hebben den tienduizenden Lybischen strijders geleerd wat zij hun te leeren hadden. De Turksche officieren zullen bovendien voor een deel geen gehoor geven aan den terugroep. Zij hebben zich in den strijd tegen Rome een taak toegedacht, zij zullen de aanvoerders der dappere bedouinen blijven. Enverbei heeft reeds in dien geest een protest tegen de vredesovereenkomst uitgevaardigd.

Italië zal zijn bezetting van de Egeïsche eilanden terugtrekken, zoodra Turkije de zijne uit Tripoli heeft afgelost. Als van de 2500 man een deel voor die aflossing bedankt, en dit zal zeker het geval zijn met de in Afrika zelf gerecruteerde soldaten, doch Turkije wel het bevel er toe uitvaardigt, hoe zal dan de houding van Italië ten opzichte van die eilanden-ontruiming zijn?

Italië verwacht een einde van de pogingen, die Turkije volgehouden heeft, om wapens naar het oorlogsterrein te smokkelen, en ook stelt het zich een gunstige inwerking voor van de officieele erkenning van zijn souvereiniteit over Lybië door de andere Europeesche mogendheden. 't Is echter alweer zeer de vraag in hoever de combinatie van deze factoren een prettig gevolg voor Italië belooft.

Naburige staten voelen veel meer den plicht om invoer van wapens en andere benoodigdheden, die den strijd kunnen schragen zonder eigenlijk strijdmateriaal te zijn, te beletten wanneer twee rijken formeel met elkander in oorlog zijn, dan wanneer deze toestand heeft opgehouden te bestaan. Is Italië's heerschappij over Tripoli en Barka, met de Lybische woestijn erkend, dan moet Italië ook maar de noodige politie-maatregelen nemen om zijn grenzen tegen ongewenschte gasten en ongewenschten invoer te sluiten. Wie even een blik op de kaart slaat zal dadelijk de beteekenis van dit vraagstuk inzien: afsluiting van de grens aan zee, aan de zijden van Egypte en Tunis en de woestijn, afsluiting voor al hetgeen de Mohamedaansche wereld den strijders zal willen toevloeien.

De Sultan zal er een vertegenwoordiger hebben, die door Italië betaald, ten goede zal moeten inwerken op de verhouding van de Mohamedaansche onderdanen tot hun christen-overheid. Wie geleefd heeft in een maatschappij, waar gisting heerscht onder islamitische onderdanen van een christen bestuur, weet hoe ondersteld wordt dat elke handeling, elke ongevallige daad door een mohamedaan gepleegd, geschied met medeweten van de geestelijke hoofden. De hierdoor gewekte achterdocht heeft al honderden malen inlandsche waardigheidsbekleeders ten onrechte verdacht gemaakt, doen afzetten, straffen, verbannen. Zoo zal het ook in Tripoli gaan. De sultan's vertegenwoordiger zal weinig ten goede kunnen doen als hij geen aanraking met de verzetspartij zoekt, en zal verdacht worden de hand te hebben in alle tegenspoeden en tegenvallers die den Italianen te wachten staan, als hij wel aanraking met die partij heeft. De goede verstandhouding zal er dus niet door gebaat zijn.

De opbrengst van de tot nu toe door Turkije genoten inkomsten zal het behouden, die manier is wellicht zekerder dan de wijze waarop dit geld tot nu toe binnenkwam.

't Zal Italië uiterst moeilijk vallen nieuwe belasting ten eigen bate, tot het voeren van den strijd, of tot ontwikkeling van de kolonie te vinden, de kustlanden zijn uitgeput, zwaardere lasten voeden het verzet en voor de zeer beweeglijke bevolking in de binnenlanden is het vinden van een grondslag even lastig als het controleeren der betalingen.

Ware deze vredesovereenkomst gekomen zonder den aanval van de andere Balkanstaten, dan zou zij het prestige van den sultan in de mohamedaansche wereld geschokt hebben, men zou hem dan het prijsgeven van de Afrikaansche provinciën niet licht vergeven hebben; maar nu heet hij tot die daad genoodzaakt te zijn om zich in Stamboel te handhaven, nu is die daad een nieuwe dwang, uitgeoefend door vier christenvorsten op het kerkelijk hoofd der moslemen, nu is de sultan tot slachtoffer gemaakt en wekt dit feit weer op tot verlevendiging der pan-islamitische beweging. Ook dit zal Italië ondervinden in zijn pogen om het land van Bedouïen en Arabier in rust te bezitten.

Turkije zal spoedig over zijn verlies heen zijn; Italië zal jaren, jaren gebukt gaan onder zijn overwinning, waarmede het Italiaansche volk dan ook geenszins ingenomen is.

DE RUBBER-TENTOONSTELLING IN NEW YORK.

De wijze waarop Suriname op deze tentoonstelling niet vertegenwoordigd geworden is en waarover in het vorige nummer van ons weekblad het noodige is medegedeeld, mag ons het koloniaal belang van dezen internationalen wedstrijd toch niet uit het oog doen verliezen. Integendeel. De rubbertentoonstelling werd van 23 September tot 3 October gehouden; zij was de eerste van dien aard in Amerika. Niettegenstaande de moeite die de organisateurs zich gegeven hadden om tot deelneming aan te sporen, waren groote Engelsche en Duitsche huizen niet vertegenwoordigd, en hadden weer andere geen inzendingen van beteekenis gedaan.

De machine-afdeeling was Amerikaansch groot opgezet. De ruwe caoutchouc trok vooral aandacht. Brazilië gaf veel te zien door een inzending van bijna 100 ton. Daarop volgden de Maleische staten en Ceilon, die den Amerikanen veel te leeren hebben gegeven betreffende de beteekenis van rubberaanplantingen, zoowel Brazilië als de Philippijnen, en Hawaï hopen hiervan te profiteeren. Tot de inzendingen, die afzonderlijk worden genoemd, behooren de verzameling van de Imperial Institute te Londen, en de inrichting van de Gummi Zeitung. De tentoonstelling gaf een beeld van hetgeen met rubber geschiedt van de insnijding in den boom, totdat het vervaardigde voorwerp in den handel komt. Door velen werden er goede zaken gedaan. Zij is voor Amerika geweest wat de tentoonstellingen van 1909 en 1911 voor Europa waren. Voor den vakman, die met de uitkomsten dezer twee bekend is, was in New York eigenlijk niet veel nieuws te zien, maar dit kan nog geenszins voor alle belanghebbenden gezegd worden en het meer bekend maken van het groote publiek met de waarde van rubber is ook een belang, dat op de productie invloed uitoefent.

ABYSSINIË.

Keizer Menelik is zoo dikwijls de dood nabij geweest, de maatregelen om na zijn overlijden in den geregelden gang van zaken te voorzien zijn zoo vaak aan de orde geweest, dat men zich even herinneren moet: leeft hij nog? Inderdaad kan Abyssinië zich nog in zijn bezit verheugen, maar voert Titaoerari Talahoean, als regent, de teugels van het bewind, in afwachting dat prins Lidji Yiassoe, 's keizers kleinzoon, die tot opvolger aangewezen en erkend is, den leeftijd zal hebben bereikt om zelf de zaken in handen te nemen.

Een correspondent van de African World heeft met den regent een interview gehad, waarvan wij de hoofdzaak hier weergeven:

Lidji Yiassoe voelt zich uitstekend op zijn plaats als troonopvolger. Sedert de invloed van de keizerin Taitoe gebroken is, gaat het bestuur als op rolletjes, niemand denkt er aan een anderen prins op den troon te wenschen dan de aangewezene.

't Geheele gebied van Ethiopië is volmaakt rustig, handel en landbouw zijn welvarend. Voor de openbare werken wordt aan het plan van Menelik voortgewerkt, de hoofdstad zal o.a. verfraaid worden, door den aanleg van flinke straten met mooie huizen en kerken. De staatkundige verhouding met de Europeesche mogendheden en Amerika staat op den besten voet.

BRITSCHE KOLONIËN.

In een der laatste zittingen van het Heerenhuis kwam de studie der Oostersche talen aan de orde De lord-chanceler wees er op, dat Groot-Brittanië ten deze hoogere belangen heeft dan eenige andere natie; na dit uiteen gezet te hebben, werd op de 10.000 P.St. gewezen, die Duitschland elk jaar voor het onderwijs dier talen uitgeeft, en op de 7.000 P.St, die Frankrijk er voor besteedt. In 1909 benoemde de India Office een commissie om deze kwestie voor Groot-Brittanië te bestudeeren, zij had

lord Reay tot voorzitter. Haar conclusie stelde de noodzakelijkheid eener school vast, die jaarl. 4.000 P.St. steun zou krijgen, maar...... aan dien eisch der noodzakelijkheid is nog niet voldaan. De gedachtenwisseling in het Heerenhuis bracht het ditmaal ook niet verder dan dezelfde theoretische conclusie.

***

De Britsche consul-generaal, Sir E. Fraser, is van Anking te Shangai teruggekeerd. Hij heeft de gevraagde voldoening voor het verbranden van 7 kisten Malwa-opium niet gekregen, maar de opiumkwestie in het algemeen is te Peking in behandeling. Daarmede is de Engelschman afgescheept en laat Groot-Brittanië zich afschepen. Zou zoo iets tien, ja vijf jaren geleden ook met een sisser zijn afgeloopen? Het feit van het verbranden is vastgesteld, ook is in Anking een kennisgave aangeplakt, waarbij ieder die opium verbouwt, met de doodstraf bedreigd wordt, doch de Britsche bladen voegen hieraan zelf toe, dat volgens geloofwaardige bronnen de papaver op ruime schaal verbouwd wordt in Noord-Anhoei!

DUITSCHE KOLONIËN.

De D. Kolonialzeitung geeft bijzonderheden over de onlusten in D.-N.-Guinea, waarvan de geruchten reeds een maand geleden vernomen zijn.

Onder de inboorlingen nabij Friedrich-Wilhelmshaven had zich een partij gevormd, die het plan had de blanken om het leven te brengen. Den 23en Augustus verried een inlander uit Bilibili de zaak, nadat er reeds iets van was uitgelekt en men dus op zijn hoede was. De ontevredenheid gold de regeling van het grondbezit, speciaal van de inbezitneming van goede stukken land door Europeanen. Zij had in ruimen kring ingang gevonden, en het plan was vrij goed georganiseerd. Daar het onderzoek aanwijzingen gaf, die de Duitsche kolonisten zeer voor hun veiligheid deden vreezen, werd besloten de meest verdachte kampoenggemeenten te verbannen. Van 27 tot 29 Augustus werden de bewoners van Beliaó, Ragetta, Siar, Tiboem, Panoe en Jabob met een stoomschip naar de 40 zeemijlen daarvan gelegen Reihkust overgebracht.

Dit is een voorloopige maatregel, voor de eigenlijke bestraffing zullen voorstellen aan den gouverneur worden gedaan.

***

Onderzoekingen, verricht onder leiding van de Duitsche Econ. koloniale vereeniging, hebben de mogelijkheid aangewezen de steppen van Mbala, Majonga en Wembéré, ten Z. van 't Victoria-meer, te irrigeeren. 't Water aan dit meer te ontleenen, moet door een (bevaarbaar) kanaal tot Issaka geleid worden. 't Water voor de irrigatie bestemd, zou een val kunnen vormen, die kracht levert voor het inwerkingstellen van een electrische fabriek, waardoor dan weer een spoorlijn tusschen Issaka en Tabora zou kunnen loopen. De gouverneur van Oost-Afrika heeft Dr. Vageler opgedragen over de bodemgesteldheid van die streek een oordeel uit te spreken. Deze acht de Majonga en Wembéré-steppen te vergelijken met de beste der katoen voortbrengende landen van de wereld, die van Mbala minder gunstig, echter zou voor de katoen opbrengst toch nog van genoeg beteekenis zijn om de uitgaven der irrigatie te loonen, ook het verkrijgen van arbeiders zou geen moeilijkheden behoeven te ondervinden.

INGEZONDEN.

't Roode Kruis.

Terstond na 't uitbreken van den oorlog tusschen Montenegro en Turkije lazen wij de samenstelling van een afdeeling van de Britsche Roode Kruis-Vereeniging om naar het oorlogsterrein te gaan. Zij zou bestaan uit drie geneesheeren en 15 helpers, met 't noodige materiaal. Nu ook de andere Balkanstaten in den oorlog betrokken zijn, zal verder aan allen hulp aangeboden worden. Om deze in ruime mate te kunnen verleenen, wordt een beroep om steun op het publiek gedaan; daarom is in verschillende bladen het adres opgegeven waarheen giften te adresseeren zijn.

Zeer te betreuren achten wij het bericht, dat het Nederlandsche Roode Kruis voorloopig geen ambulance naar het oorlogsterrein zal zenden. Er is nu nuttig werk te verrichten, er is nu — helaas, voegen wij erbij, maar dit ligt in den aard der zaak — gelegenheid om te toonen, hoe de voor het Roode Kruis bijgedragen gelden tot hun recht kunnen komen. Bovendien zal ook 't Nederl. publiek zich nu gaarne offers getroosten. Als het R. K. nu geen activiteit toont, zal het de goede zaak en zichzelf schade doen. X.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

L' expansion coloniale.

Het jongste nummer van L'expansion coloniale, orgaan van het Koloniaal Instituut te Marseille, bevat een artikel van den heer E. Baillaud, secretaris-generaal van genoemd Instituut, waarin deze den indruk weergeeft, dien het bezoek aan de Koloniale tentoonstelling te Deventer op hem gemaakt heeft.

Blijkbaar is die indruk uitstekend geweest, want het artikel is een bijna onafgebroken lofuiting.

Doch de schrijver bepaalt zich in zijn artikel niet uitsluitend tot de tentoonstelling te Deventer. Hij geeft ook in korte trekken een overzicht van de beteekenis onzer Oost- en West-Indische koloniën, door de cijfers van den uitvoer der voornaamste artikelen te vermelden. Uit den aard der zaak hebben de plannen tot vestiging van het Koloniale Instituut te Amsterdam eveneens de belangstelling van den heer Baillaud gewekt. Hij is van oordeel, dat dit een model inrichting zal worden, welke ten voorbeeld zal kunnen strekken voor alle staten, die zich op hetzelfde gebied willen bewegen.

De bedrijvigheid, welke er in de Nederlandsche havens heerscht, heeft bijzonder de aandacht van den heer Baillaud getroffen en zijn bewondering gaande gemaakt. De aandacht verdient, hetgeen schr. zegt omtrent de handelsverbindingen tusschen Nederland en Duitschland. Hij erkent, dat beide landen voor den handel op elkaar aangewezen zijn. Dit is voor Frankrijk geen reden tot naijver. Wel moet Frankrijk, dat door zijn koloniaal bezit meer en meer een der voornaamste leveranciers van grondstoffen op de wereldmarkt belooft te worden, hieruit leering trekken. Nederland is er door zijn ligging voorbestemd, om als tusschenpersoon te dienen in den handel met midden-Europa en het zou dus nuttig voor Frankrijk zijn, van Nederland's diensten voor dien handel gebruik te maken, vooral daar die handel geen belemmering zal ondervinden, dank zij het vrijhandelsstelsel, dat Nederland tot nog toe heeft gehandhaafd. Wel is waar, dreigt in den laatsten tijd het gevaar van het protectionisme, doch de schrijver kan niet gelooven dat tot het beschermende stelsel overgegaan zal worden, daar er slechts weinig landen zijn, waar de gevaren van dit stelsel zoo duidelijk te toonen en de voordeelen, die het protectionisme moet brengen, zoo twijfelachtig zijn.

Pest op Java.

In het Ned. Tijdschr. voor Geneeskunde schrijft de oud-geneesheer van het marine-établissement te Soerabaja kritiseerend over de pestbestrijding op Java. Enkele citaten uit het opstel volgen hieronder:

Laten wij eens zien, hoe het gegaan is van het allereerste begin af, vóórdat officiëel op Java pest geconstateerd was. Door het bestudeeren der pestberichten uit alle deelen der wereld, o.a. geregeld voorkomende in het Archiv für Schiffs- und Tropenhygiëne en de hun ten dienste staande regeeringsmededeelingen omtrent besmette havens, hadden de hoofden van den civiel-geneeskundigen dienst even gemakkelijk, ja beter, dan elke particuliere geneesheer kunnen zien, dat het pestgevaar voor Java niet denkbeeldig was, dat slechts het geringe of indirecte verschil in vatbaarheid voor pest aan rattenvariëteiten een zwakke slagboom was tegen het komende gevaar.

Niettegenstaande die pestberichten en herhaalde ernstige waarschuwingen, o.a. door mij, maanden tevoren in den geneeskundigen raad te Soerabaja en in dagbladartikelen, bleef men in gebreke iets te doen om het dreigend gevaar af te wenden.

Met de quarantaine van personen en lading (rijst) was het allertreurigst gesteld. O.a. in Soerabaja; hoewel daar een officier van gezondheid der marine met de quarantaine belast was, werd deze feitelijk buiten dien geneesheer om, aan de loodsen der binnenkomende schepen overgelaten.

Eerst nadat ik op dezen onverantwoordelijken stand van zaken gewezen had (zie Soer. Hblad van 13 Februari 1911) werd hierin eenige verandering gebracht. Toch bleef een hoognoodig quarantainestation ontbreken.

Hoewel de quarantaine te Soerabaja sedert midden Februari 1911 iets meer dan een formaliteit werd, bleek spoedig, dat het reeds te laat was. Uit het Malangsche werden reeds geruimen tijd een groot aantal gevallen van koorts vergezeld van klierzwellingen met ongewoon hoog sterftecijfer gerapporteerd; halve kampongs stierven uit. Batavia las de rapporten — er komen zoovele —, zag na of de cijfers klopten en bleef onder zijn stapels papieren begraven. Toen de ziekte- en sterftecijfers hooger werden en de waarschuwende stemmen in de dagbladen (zie boven) zich deden hooren, zond

de Malangsche dirigeerende een docter-djawa. Deze constateerde malaria. Men was weer gerust. Daar kwam het bericht, dat de particuliere geneesheer, dr. Koefoed, een lijder onderzocht had en pathologische producten van dien lijder naar Batavia gezonden had. Er bleek pest te zijn. Nu werd men te Batavia eindelijk wakker en decreteerde onvarwijld allerlei maatregelen. De bacterioloog, dr. De Haan, vertrok naar Malang, de sous-chef van den civiel-geneeskundigen dienst, dr. De Vogel, werd met de leiding der pestbestrijding belast, enkele dagen later werd ik eveneens bij de pestbestrijding werkzaam gesteld. Een zeer ernstige fout is het, dat de zoo genoemde isolatiekampen niet rattenvrij gemaakt zijn. De isolatiekampen, open terreinen, willekeurig groot genomen, waar een aantal bamboehutten opgericht waren, dienden om uit de omliggende dorpen pestlijders met hun huisgenooten — meestal acht en meer in getal — op te nemen. De opeenhooping van pestlijders en verdachten in deze open isolatiekampen slechts van een eenvoudige bamboeschutting omgeven, waaruit wel eens een verdachte wegliep, heeft zeker bijgedragen om pest te verspreiden. —

De heer Doorenbos eindigt:

Volgens de berichten zijn thans een adjunct-inspecteur en zes doctors-djawa onder dezen, belast met de pestbestrijding. Ik moet het als een ernstige fout blijven beschouwen, dat bij de pestbestrijding te weinig gebruik gemaakt wordt van Europeesche geneeskundigen met critischen geest en durf. De doctor djawa-ambtenaar is te volgzaam hij zal niet licht tegenover zijn chef of hooger geplaatste ambtenaren een sterke afwijkende meening volhouden en waar blijft dan de gezonde critiek?

Zullen wij de pest op Java wel ooit kwijtraken? Niet gemakkelijk. Mocht een pandemie uitbreken, en dit is niet geheel uitgesloten, dan bijna even moeilijk als in Britsch-Indië, waar toch ook sedert jaren heel wat gedaan wordt om de pest uit te roeien. Uit Europa werden lepra en pest verjaagd door de christelijke beschaving — zoo zal het in Britsch-Indië moeten gaan en Java zal — tenminste na een pandemie — dien weg moeten volgen.

Een Chinees over het dansen.

Het October-nummer van de Katholieke Missiën publiceert een brief van een Chinees die vroeger in Suriname woonachtig was, aan zijn familie in China, in welken brief de schijver zijn meening omtrent „Surinaamsche bals" weergeeft.

Ziehier het begin van den inhoud: „De menschen hier, vooral de beschaafde, hebben veel vreemde dansen, die de duivels hun geleerd moeten hebben. Zij wachten doorgaans tot Zaterdagavond en fladderen dan bijeen om te dansen. De mannen plaatsen zich tegenover de vrouwen, en zoodra de muziek begint, loopen de mannen naar de vrouwen en ieder neemt er een aan zijn arm. De vrouwen hebben daar niets tegen, want schaamte komt daar niet te pas, ja zij zijn blijde als zij gehaald worden. (Op andere tijden vinden zij het erg onfatsoenlijk zoo behandeld te worden.) Speelt de muziek weer, gaan ze twee aan twee draaien net als de walsen van een suikerfabriek, en daarom noemen zij dat draaien dan ook „walsen". Op die manier ronddraaiend, springen ze door de geheele zaal en het verwonderd mij, dat ze niet duizelig worden. —

Wat ge anders ziet, n.l. fraaie lichaamsbewegingen, sierlijke zwenkingen, kunst en smaak vindt men hier niet. De geheele mensch, ziel en lichaam, de beenen uitgezonderd, zijn werkeloos. Vreemd is het, dat de dansers daarbij een heel ernstig gezicht trekken- net alsof ze een zaak van gewicht onderhanden hebben. Door dat onnatuurlijk gedraai worden ze zeer verhit en geeft het strakke roode gelaat het aanzien van typhuslijders in koortshitte."

De Indische Artsenschool.

In „Insulinde" van 16 September komt „Een pauper" zijn verontwaardiging luchten terzake van de bekende uitlatingen van den Bond van geneesheeren in Indië (zie o.a. het hoofdartikel in het vorig Kol. Weekbl.) welke „pauper" een aaneenschakeling van gebazel noemt.

In een onderschrift zegt het hoofdbestuur van „Insulinde" krachtig te zullen ageeren tegen de woorden van genoemden bond omdat zij op de Indiërs een vernederend cachet drukken. Het zal in duizendtallen brochures zoowel in Indië als in Nederland verspreiden.

Eigen Haard.

De heer J. F. L. de Balbian Verster schrijft in het 19 October-nummer van „Eigen Haard" een interessant geïllustreerd artikel, getiteld: „De geschiedenis van het Compagnie-schip „Blijdorp" (1723—1733), naar aanleiding van een scheepsmodel.)

In 't Maritiem Museum Pr.Hendr. te R'dam bevindt zich n.l. een fraai scheepsmodel, beschreven als „het model van het O.-I.-Compagieschip „Pad Mos", fregat uit de 17e eeuw (1680)." De heer Verster toont aan dat die tijdsbepaling onjuist is en het model niet alleen de „Padmos", maar ook de „Blijdorp" voorstelt, zusterschepen, die respectievelijk in 1722 en 1723 te Rotterdam gebouwd werden.

Over de reizen van beide schepen treedt de schr. in uitvoerige bijzonderheden.

Mededeelingen van wege het Ned. Zendeling-Genootschap.

Het derde stuk van deel 56 is verschenen met den volgenden inh.: Wereldkerk en wereldzending. Verslag van de voordrachten van Dr. Julius Richter op den predikantencursus te Lunteren (Juni 1912). — De Oost-Java zending. I. Kweekschool en scholen in het ressort Modjo-Warno, gedurende 1911, door J. Kats. — II. Het ressort Segaran in 1911, door S. Luinenburg. — Het ressort Kediri in 1911, door F. de Munnik. — Hoe brengen wij onzen Christenen eenig begrip bij van het heilsfeit der verzoening? door G. Maan. — De talen van Halmahara, in verband met de Evangelieverkondiging, door J. Fortgens.

Bulletin Departement Landbouw in Suriname.

Bulletin No. 28 van het Departement van den Landbouw in Suriname bevat een drietal verhandelingen, alle van Dr. J. Kuijper, n.l.: Een fusicladiumziekte op Hevea. — De zilverdraadziekte der koffie in Suriname. — De gevolgen van het gebruik van keukenzouthoudend water voor begieting en bespuiting.

Repertorium op de Koloniale Literatuur.

Bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage is verschenen: „Repertorium op de literatuur betreffende de Nederlandsche koloniën in Oost- en West-Indië voor zoover zij verspreid is in tijdschriften en periodieken. Derde vervolg (1906—1910) met zaak- en naamregisters, samengesteld door W. J. P. J. Schalker, hoofdcommies bij het Departement van Koloniën en W. C. Muller, adjunct-secretaris Kon. Inst. T., L. en Vk. van Ned.-Indië."

Aangezien laatstgenoemde tevens de bewerker is van de rubriek „Oost- en West-Indische literatuuroverzicht" van Het Koloniaal Weekblad, moet hier eene bespreking van het boek uit den aard der zaak achterwege blijven en wordt volstaan met het overnemen van het Voorbericht, dat luidt:

„In hoofdzaak is de opzet van dit derde vervolg gelijk aan dien van het tweede, dat in 1906 verscheen. Alleen is eene wijziging gebracht in de afd. Geschiedenis, en in de rubriek Landbouw en Nijverheid. Ook is afgeweken van het systeem van den heer Hartmann *), om alle artikelen van eenzelfden schrijver in dezelfde rubriek, bij elkander te nemen. Polemieken over een bepaalde kwestie zijn daarentegen zooveel mogelijk bij elkander geplaatst. Eindelijk zijn de registers uitvoeriger bewerkt.

Verduidelijking van titels, voor zoover de inhoud of strekking daaruit niet voldoende bleek, is ook in dit vervolg toegepast."

De Ingenieur.

In het nummer van 19 October van „De Ingenieur", is nu weer de heer H. J. E. Wenckebach, directeur der gouvernementsbedrijven in Indië, aan het woord. Zijne beschouwing, getiteld: De opsporing van delfstoffen in Nederlandsch-Indië, houdt een bestrijding in der meeningen van Prof. Dr. Jonker, ontwikkeld in hetzelfde weekblad van 8 en 15 Juni j.l. De kwestie ingenieur of geoloog schijnt nog lang niet te zijn uitgemaakt, niettegenstaande ze al heel wat pennen in beweging heeft gebracht.

Dwars door Jamdena.

Het Nr. van 15 October der Annalen van O. L. Vrouw van het H. Hart bevat een belangrijke geïllustreerde beschrijving van een verkenningstocht dwars door 't eiland Jamdena (Tanimber-eil.) van de hand van Pater Ed. Cappers, waarop we terugkomen zoodra het slot, dat in een volgende aflevering wordt opgenomen, is verschenen.

Het Koloniaal Museum.

Vanwege het Koloniaal Museum te Haarlem heeft een nuttige en onbekrompen wijze uitgegeven Gids voor de bezoekers van het Museum het licht gezien. Het is tevens een beknopte handleiding bij de schoolverzamelingen. Het boekje bevat een plattegrond, vele afbeeldingen en een schat van wetenswaardige gegevens over de verzamelingen van het museum, den werkkring van de ambtenaren van het museum, de boekerij, het laboratorium, de publicaties, die vanwege het museum het licht zien, enz. Ter kennisname ligt op de leestafel Heulstraat 17.

Weekblad voor Indië.

No. 22 van het Weekblad voor Indië bevat een

*) Die de vorige vervolgen samenstelde; het oorspronkelijke werk is van den heer Hooykaas.

fraai geïllustreerd artikel, dat nog vervolgd wordt, over oud-Indisch koperwerk, door den heer W. J. F. de Rijck van der Gracht.

Een ander opstel, hetwelk eveneens vervolgd zal worden is getiteld: Bij de rechterlijke macht. Uit het levensboek van een Indisch ambtenaar, 1892—1907, door W. van Delft. Verder vragen in dit Nr. eenige penkrassen van „Ofoei" de aandacht.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 42: Koloniaal Museum te Haarlem. Landbouw in Suriname (met 4 afbeeldingen). Voordracht, gehouden voor het Koloniaal Museum te Haarlem, op 19 September 1912, door den heer A. d'Angremond, landbouwkundige, oud-bacove-planter in Suriname. — De opheffing der Gouvernem. koffiecultuur in Indië. — De toekomst van de koffiecultuur. — De opiumfabriek te Batavia — Gambirkultuur in Tapanoeli. — Belawanhaven en Atjehtram. — Kultuurberichten. — Kleine Mededeelingen. — Verkeerswezen. — Financiëele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

In de rubriek Personalia treft men het levensbericht aan van den heer M. G. van den Arend die 11 October j.l. te Rotterdam in den ouderdom van 72 jaar is overleden. Met hem is een der voormannen der tabakscultuur op Sumatra heengegaan, want hij was het, die met zijn vader en nog eenige Rotterdammers de eerste tabak op Sumatra is begonnen te planten. Het was in 1864 dat de eerste tabak van Sumatra's Oostkust door de firma P. van den Arend in Europa werd aangevoerd en te Rotterdam verkocht; deze eerste aanvoer omvatte 50 pakken, die 48 cent per halve kilogram opbrachten.

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9 tot 6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Ind. Gids, Teijsmannia, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscrt.

En tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 25 Sept. '12;
De Locomotief t/m 24 Sept.;
Het Soer. Handelsblad idem;
De Sumatrapost t/m 27 Sept.;
De Sumatrabode idem;
Tjahaja Sumatra t/m 26 Sept.;
De Indische Mercuur no. 43;
Weekblad voor Ned.-Indië no. 22;
De Banier no. 27;
Handelsberichten v/h Min. van Landbouw;
Bandera Wolanda no. 108;
Witte Kruisblad no.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagel. Bestuur der Vereeniging:

Hoofdbestuursvergadering te houden op Zaterdag den 26sten October 1912, des namiddags ten 2½ ure, in het lokaal der Vereeniging „Oost en West", Laan van Meerdervoort 187, te 's-Gravenhage. (Art. 7 al. 1 van het Huish. Reglement).

Punten van Behandeling:

1e. Opening.
2e. Notulen der vorige Hoofdbestuursvergadering. (Zie Kol. Weekblad 1 Augustus 1912. No. 31.)
3e. Mededeelingen betrekking hebbende op:
a. het Informatie-bureau.
b. het Koloniaal Weekblad.
c. de hulpverstrekking aan de noodlijdenden op het eiland Aruba.
d. het houden van een Koloniale tentoonstelling.

Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

E. VAN ASSEN, Secretaris.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 20 Sept. 1912. No. 76.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies F. E. Geeraths; de klerk mej. A. E. Tampinongkol; de onderwijzer W. Kamagi; de klerk D. F. Mook; de klerk J. F. E. Lapré; de onderopzichter C. Litan; de klerk J. A. Hertog.

Belast: met de waarneming der betrekking van 1en commies bij het Dep. der Gouvernementsbedr. Chr. C. Bender en J. J. M. Th. Bech; van den Directeur van 's Lands Plantentuin H. J. Wigman Jr. en C. Daubanton.

Benoemd: tot adjunct inspecteur der gouv. koffiecultuur Jhr. W. C. J. Versluijs; tot adsp.-ingenieur B. O. W., M. P. W. van der Veen; tot architect C. van Zeventer; tot leeraar te Soerabaja L. Leijdesdorff; tot administrateur 1e kl. gouvern. pandhuizen J. H. Th. Pieneman; tot idem 2e kl. Ch. A. van Rheeden en G. Badart; tot idem 3e kl. A. M. Coenraad en C. J. Wijsman.

Belast: met de waarneming der betrekking van administrateur 3e klasse J. Vaelen.

Gesteld: ter beschikking van den resident van Timor en onderh. als civiel-gezaghebber de 1ste luit. der inf. J. G. B. van Son.

Geplaatst: in de resident Menado de civiel-gezaghebber H. A. M. Gerth van Wijk.

Benoemd: tot onderwijzeres te Amboina W. Hakkert; te Makassar P. M. Molier; te Bangkalan W. J. M. van der Horst; tot onderopzichter Th. Cornfield; tot machinist N. O. Coenen.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den 1en luit. der inf. W. A. L. Soetbrood Piccardt.

Bevorderd: tot kapitein de 1e luit. F. K. Meeter; tot 1en luit. de 2e luit. R. H. Raadsveld.

Geplaatst: te Semarang de kapitein der genie H. W. Kramers.

Verleend: een jaar verlof aan den onderhavenmeester C. P. Backer Dirks.

Belast: met de waarneming der betrekking van onderhavenmeester J. A. B. van den Heuvel.

Uit de Javasche Courant van 24 Sept 1912. No. 77.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den ambtenaar der in- en uitvoerrechten J. C. Stravers; negen maanden aan den onderwijzer J. W. de Klein.

Ontslagen: op verzoek eervol de resident G. J. Oudemans; de machinist Ch. F. de Walick; de klerk A. G. Schouteten; mej. A. H. A. Reijnecke; de commies J. J. M. Enter.

Ontheven: eervol van het geven van onderwijs aan de opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen Mr. Dr. W. M. G. Schumann.

Benoemd: tot referendaris Mr. P. C. Bloys van Treslong Prins; tot ambtenaar 4e klasse in- en uitvoerrechten A. P. van Kwawegen; tot 3en commies A. W. Nix; tot telegrafist 1e kl. P. Blok.

Belast: met de waarneming der betrekking van ingenieur 1e. kl. R. J. van Lier; van onderwijzer in de ijzerbewerking A. de Jong; van leeraar aan het Gymnasium Willem III Mr. C. C. van Helsdingen.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van den landraad te Buitenzorg Mr. F. E. Grooss.

Benoemd: tot commies 1e klasse H. W. Berg en C. L. Kiehl.

Ontslagen: op verzoek eerv. de wedana van Kandangan Mas Kromo di Wiro.

Benoemd: tot wedana van Kandangan Raden Kartoadiredjo; tot controleur in de residentie Bali en Lombok J. W. Dankmeijer; tot onderwijzeres te Bandjermasin mej. W. G. de Bruijn; te Pekalongan Mej. I. E. de Hondt; tot onderwijzer te Sibolga G. F. P. Antes; tot onderwijzeres te Soerabaja mej. C. M. Evers; te Wonosobo mevr. C. J. L. Campen—Hoogkamer; te Japara mevr. A. G. Bergman—Van der Heide; tot veearts F. W. Kempen.

Militair Departement.

Verleend: 10 maanden verlof aan den 1en luit. der inf. D. Nieuwland.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der infanterie A. F. J. Baptist.

Benoemd: tot opziener bij de patroonfabriek A. B. C. Otto; tot scheikundige H. J. Broersma.

Geplaatst: bij het 11e bat. de 1e luit. A. de Joode; bij het 10e de 1e luit. C. L. Stennekes; bij het L. H. 2e depôt-bat. de kapitein B. P. Wink; bij het 10e bat. de 2e luit. G. de Lang; bij het 3e depot-bat. de 2e luit. J. Paris; bij het 6e bat. de 1e luit.-adjudant R. W. Roelants; te Batavia de off. van gezondheid J. Beets.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de off. van gez. G. A. Bonthuis; naar Batavia de idem Th. J. France.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187, zijn van 10—12 en van 2—4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, Reinkenstraat 56.

Acht dames en één heer voor pianolessen.

Eene dame voor het geven van lessen in de Eng. taal.

Eene dame voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; hoofdacte middelbaar Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Jonge Dame (diploma Zang en Muziek) voor hulp in huishouden en les geven aan kinderen.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Mal. taal.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Twee dames v. vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Vijf jonge dames voor kinderjuffrouw naar Indië, waaronder twee die reeds in Indië waren.

Dame, m. l., Prot., West-Indische, voor gezelschap bij oude dame of voor waarnemen huishouding.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Drie geg. Ond.-Officieren O.-I. L., waarvan één is gedipl. ziekenverpleger, voor eenig administratiewerk, geldinkasseeren, magazijnmeester.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Eene Dame v/h. geven v. lessen aan spraakgebrekkigen.

Twee geg. O.-I. mil. v. oppasser of magazijnknecht.

Een heer voor muzieklessen.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekw. linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Beschikb. voor de reis naar Indië twee zeebaboes en 1 mannelijke Inlandsche bediende.

☞ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in LAAN v. MEERDERVOORT 187 voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.
Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage,	Javaansch.	
D. A. P. KOK, Edisonstraat 58, 's-Hage,	Maleisch	gediplomeerd.
W. F. H. EPKE, v. Slingelandtstraat 151, 's-Hage,	Javaansch.	
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden,	Javaansch. Maleisch. Madoereesch.	

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag**, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**
en
Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies.
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20 per 50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55 per 50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17**, de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag**, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**
I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N.V. DE HAAN's Bioscope-Theaters
„OLYMPIA-THEATER"
ELITE BIOSCOPE
PRINS HENDRIKPLEIN 3 - Telefoon 6295

ELKE WEEK
SCHITTEREND AFWISSELEND PROGRAMMA
Woensdag, Zaterdag en Zondag MATINÉE.
ENTRÉE: 50 en 25 Cent voor de MATINÉE'S, f 1.—, f 0.75, f 0.50 en f 0.30 voor de AVOND-VOORSTELLINGEN.

VACANT

De 's-Gravenhaagsche Wasch- en Strijkinrichting CHEMISCHE WASSCHERIJ
A. G. DE KLEIN
Rembrandtstraat 318—332 - DEN HAAG
WASCHT, STRIJKT en BLEEKT ELECTRISCH.
Vraagt prijsopgave van Opmaak- en Niet-Opmaakwasschen.
Speciale inrichting voor het opmaken van Indische Uitrustingen.
Ie KLAS FIJNGOED STRIJKINRICHTING.

VACANT

WAT
brengt ieders belang mede bij de aanschaffing van HEEREN- en KINDERKLEEDING?
DAT
men onberispelijke coupe, soliede stoffen en prima afwerking
KRIJGT VOOR DEN LAAGSTEN PRIJS.
HET AANGEWEZEN ADRES DAARVOOR IS EN BLIJFT
LIJNKAMP's KLEEDINGMAGAZIJN
GROENMARKT, HOEK NIEUWSTRAAT, TEGENOVER HET STADHUIS.

HOTEL-RESTAURANT
SANTOSA.
Telefoon 1896. - 's-GRAVENHAGE.

Indisch Restaurant
PIEPER BAARS
PRINS HENDRIKPLEIN 3a 3b, 4.
Plat du Jours vanaf f 0.80.
Diners vanaf f 1.—.
Uitzending van alle gerechten en Diners.
Aanbevelend:
L. HANNEMANN, Eigenaar.

Zeer VOORDEELIGE aanbieding
wegens groote voorraden.
Prima FLANEL f 7.80 p. 30 El.
REFORMSTOF f 7.50 p. 30 El.
Zeer fijne, souple SHIRTING f 12.25 p. 54 El.
STERK GRASLINNEN
85 cM. br. f 12.75, 100 cM. br. f 15.75 (63 El). 125 cM. br. f 12.75, 140 cM. br. f 15.50 (42 El). 150 cM. br. f 16.30, 163 cM. br. f 18.75 (42 El). 180 cM. br. f 21.50, 200 cM. br. f 25.20 (42 El). 250 cM. br. f 23.50 p. 24 El.
LINGERIES VOOR INDIË
Elegant en Goedkoop.
VRAAGT STALEN in uw eigen belang.
H. BONEFAAS, *Hengelo (O.). Den Haag, Beeklaan 466.*
Fabriek en Export.

GROBBE - COMESTIBLES.
Bankastraat - Fr. Hendriklaan - Theresiastraat.

VACANT

I. DE VRIES
GALERIES MODERNES
DEN HAAG - Hoogstraat 4
bericht, dat vanaf HEDEN al de Hoeden voor den a.s. winter GEËXPOSEERD zijn
1STE ETAGE
Beleefde uitnoodiging zonder verplichting tot koopen.
ENORME KEUZE - BILLIJKE PRIJZEN.

Indisch Restaurant
Vereeniging „OOST EN WEST"
LAAN v. MEERDERVOORT 187
Telephoon 2655.
INDISCHE KOKKIE
GROOTE VERSCHEIDENHEID VAN
OOSTERSCHE GERECHTEN.
ZORGZAME EN ZINDELIJKE BEREIDING VERZEKERD.
BILLIJK TARIEF.
TJOBALAH SATOE KALI,
TEMTOENANTI DATANG KEMBALI
Plat du Jour à f 1.50.
Diners vanaf f 1.75.
Uitzending van allerlei Schotels en Gebakken met verhooging van : : bezorgloon. : :

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wensch in te schrijven
voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West": f ....

NAAM: WOONPLAATS:

....

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

VACANT

VACANT

